

Henkey Gyula

Felvidéki magyarok népességtörténete
és etnikai embertani képe

MB

168.330

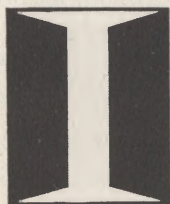
KAPU FÜZETEK 7.

Henkey Gyula

**Felvidéki magyarok
népességtörténete
és etnikai embertani képe**

Országos Széchényi Könyvtár

KAPU FÜZETEK 7.

369653

4B 168.330

1999

Sorozatszerkesztő:

Brády Zoltán

© Henkey Gyula és a Magyar Kapu Alapítvány, 1998

Kiadja a Magyar Kapu Alapítvány

Budapest, 1998

A kiadásért felel: Hollai Hehs Ottó

ISBN 963 7706 16 X

ISSN 1417 9628

Szedés, tördelés, tipográfia, fedélterv: Fehér Zoltán

Kiadványmenedzser: Borbély Róbert

Nyomda: KORREKT NYOMDAIPARI KFT

Felelős vezető: Barkó Imre

Bevezetés

A felvidéki magyarok etnikai embertani felmérését azért tartottam fontosnak, mert a Felvidék magyarok lakta területeit Párkány és környéke kivételével vagy nem érintette az oszmán-török hódoltság, vagy az csak 20-30 évig tartott, így az ottani magyar őslakos népségek jól megőrizhették az Árpád-kori magyarság embertani jellegeit. Kutatási tervem az volt, hogy a felmérés lehetőleg a Felvidék magyarok lakta területeinek minden részét érintse a Csallóköztől kezdve Királyhelmece környékéig. A táblázatokban részben összevont népségek szerepelnek, ezért az alábbiakban felsorolom az összes felmért felvidéki magyar helységet: 1. Csallóköz = Bős, Alistál, Padány, Böggellő, Nagymegyer, Csicsó, Kulcsod, Patas, Nemesócsa; 2. Pozsonyeperjes; 3. Pered; 4. Vágfarkasd; 5. Dunamocs; 6. Martos-Kamocsa; 7. Zobor vidék = Gimes, Lédec, Zsére; 8. Bény-Kéménd; 9. Ipolypásztó; 10. Ipolybalog-Ipolynyék; 11. Gortva mente = Egyházasbást, Balogfala, Csoma, Sid, Sőreg; 12. Hanva és környéke = Hanva, Harmac, Lénártfalva; 13. Észak-Bodrogház = Bodrogszentcsanak-Kisgörs. A vizsgálni tervezett népségek közül csak a nyugat-csallóközi nagymagyariak és a Kassa környéki buzitaiak maradtak ki, mert az előbbi helységben a felkért szervezők nem vállalták a szakszerű előkészítést, az utóbbiban pedig a felmérésre a szervező tartós betegsége miatt nem kerülhetett sor. Javaslatomra a helyi szervezők vagy az egész helységből, vagy előre meghatározott utcákból összeírták az összes helyi és környékbeli őslakos magyar családból származó 24-60 éves férfiakat és nőket, ezt követően pedig személyesen, de felkérő levél átadásával együtt hívták meg őket az etnikai embertani felmérésre. A felvidéki helységek többségében a megjelenés a Kárpát-medencei átlagnál nagyobb volt, a legnagyobb mértékű Alistálon, Kulcsodon, Pozsonyeperjesen, Kamocsán és Kéménden volt, ahol a behívottak több mint 90%-a jött el a felmérésre. Sor került az önként jelentkező távoli vidéki ősöktől származók vizsgálatára is, de az utóbbiak adatait összevonva "az egyéb felvidéki magyarok" csoportja keretében dolgoztam fel. Néhány önként jelentkező 18-23 és 61-70 éves felmérésére is sor került, s bár a jellegek elemzése során adataikat nem vettem figyelembe, tipológiai meghatározásaik szerepelnek a 22. táblázatban, mert az volt a cél, hogy a táblázat az összes vizsgálaton megjelent felnőtt magyar tipológiai megoszlását tükrözze.

Népesedéstörténeti és társadalmi vázlat

A felvidéki magyarok etnikai embertani vizsgálatára népesedéstörténeti szempontból is fontosnak látszott, mert a jelenlegi Dél-Szlovákia a Kárpát-medence azon területei közé tartozik, ahol feltűnően sok honfoglaló és XI. század eleji magyar temetőt tártak fel, 1992-ig 114-et és azokban 4451 sírt (Nevizánszky 1994). A legtöbb X-XI. századi magyar temetőt a Dunától északra, a Galgóc-Nyitra-Léva vonalig, valamint az Észak-Bodroghözben, Királyhalmec környékén tárták fel. Szabó János Győző (1983) a X. században a Kárpát-medencében három magyar hatalmi központot mutatott ki, az egyiket a Duna-Tisza köze északi felében, a másodikat a Felső-Tisza vidékén, a harmadikat pedig a Galánta-Nyitra-Komárom háromszögben. László Gyula (1982) szerint a Kárpát-medencébe 670 körül betelepült, későavarnak is nevezett avar kori onogurok jelentős számban éltek meg a magyar honfoglalást és miután összeolvadtak a honfoglalókkal, jelentős szerepük volt a magyar nép kialakulásában. Tánczos (1997) a csallóközi Nagymegyer környéki gazdag avar kori leleteket említve bizonyítva látja, a honfoglalás korában az avar maradvány csoportok még lakott avar telepeket alkottak és védőgyűrűt képeztek a Megyer törzs telepei körül. A Felvidék egyes tájainak benépesítésében a honfoglalók kabar törzseinek volt jelentős szerepük (Bakó 1989). Komáromot és környékét Árpád fejedelem Ketel kabar vezérnek ajándékozta, akinek fia, Alaptulma Komárom várát építette, Komárom régi neve, a "Camarun" török eredetű és jelentése "kabar birtoka", Nemes-ócsa Ócsád kabar vezér nevét őrzi, a Szimő helységnév alapja a török "sinek" = szúnyog szó, míg Csicsó a török csicsak (virág) szóból keletkezett (Blaskovics 1991). Az Árpád-korban a magyarság közép-ázsiai rétege a besenyők beköltözésével jelentősen erősödött, főleg miután Taksony fejedelem besenyő hercegnőt vett feleségül és a vele egy egész besenyő törzs telepedett le a Kárpát-medencében, de nem zárható ki, hogy egy besenyő néprész már a honfoglalás korában a kabarokkal érkezett a történeti Magyarország területére (Györffy 1990). Az általam felmért felvidéki helysége közül Bősre, Padányba, Kulcsodra telepedtek besenyők (Lakovits 1972, Györffy 1990), de a Kárpát-medence északi térségében a Besenyő, Besenyőd, Besenyőfalva, Bešenovo, Bešenov, Bešenova, Pecsényéd, Pečenic helynevek (2 Nyitra, 1 Trencsén, 2 Bars, 1 Hont, 1 Liptó, 1 Árva megyében), a Lévatól északra fekvő Tolmács község és a Nagysurány melletti Tolmács pusztá a besenyők, illetve a Tolmács besenyő törzs emlékét őrzik. De az említetteken kívül a csallóközi Csentefalva, Egyházaspáka, Gelle, Patony, Bodzafalva, Kis- és Nagy-Bodak, Bársonyos, Karcsa (a Csallóközben 11 ilyen nevű község

van), Töböréte, a Galgócz környéki Alsó- és Felső-Récsény, a Pöstyén környéki Nagykosztolány, a Privigye melletti Kis- és Nagy-Csausa, a Nagysurány melletti Csósz, a Bars megyei Taszár, Kis- és Nagy-Vezekény, a Hont megyei Palást, a Gömör megyei Beje, Almágy és a Zemplén megyei Bodrogszentes határába is telepedtek besenyők (Lackovits 1972, Belitzky 1937, Illa 1976, Györffy 1990, Blaskovics 1991). Györffy (1963) szerint a Felvidék nagyobb folyó völgyeiben, így a Hernád és Tárca völgyében magyarokon és kabarokon kívül besenyők is laktak. Blaskovics (1991) főleg Nyitra, Pozsony, Komárom, Bars, Hont, Sáros és Szepes megyéből sorol fel török eredetű helységneveket, melyek a kabarokkal vagy besenyőkkel hozhatók kapcsolatba. A már említetteken kívül a Csalló(köz), Imely, Szimő, Sári, Sáró, Bodok, Bodak, Bajka, Bajta, Vajta, Berencs, Bőd, Csiliz és Behynce vannak említve. Belitzky (1937) a Felvidéken a Sur (Pozsony megyében két magyar és négy szlovák többségű Sur község van), Jóka, Losonc, Töbör-(Ete) helységeket is besenyő eredetűnek tartja és rámutat arra is, Solt fejedelem a Vágtól nyugatra fekvő területeket önként csatlakozott besenyőkkel telepítette be. A honfoglaló és Árpád-kori magyarság katonai segédnépeire utaló további felvidéki helységek: A Nagyszombat melletti Zavar (a csuvasos török jellegű Zuárd-Zovárd nemzetségnévből), a székelyekre utaló Malacka környéki Kis- és Nagy-Lévárd, a Morva folyótól keletre fekvő Székelyfalva (Sekule), Sasvár, valamint a Kis-Kárpátok és a Morva folyó közötti Detrekőcsütörtök, Detrekő-Szentmiklós, Detrekő-Szentpéter, Detrekő-Váralja helységek vonatkozásában azok szlovák kezdetű "Plavecky" neve őrzi a török eredetűnek tartott katonáskodó réteg emlékét (Belitzky 1972), ugyanis a szláv nyelvű népek a török vagy töröknek tartott etnikumokat "plavec"-nek vagy "polovec"-nek nevezték.

Sok adatot tudunk a felvidéki gyepek helyeiről és az azokat védő népeiségekről. A Vág völgyében az első gyepek Pöstyéntől északra volt, az itteni botfalui, zsolnafalui örök székelyek voltak, de gyepek népességekre utal Örvistye és Sztrázsa neve is. Botfalun és Zsolnafalun a székely eredetű lakosság nyomai még a XVII. században is kimutathatók voltak. A Nyitra mentén az első gyepek a Pecsényéd, Nyitra-Zsámbokrét, Kolos vonalon volt. A gyepek mögötti Kovárc faluban kabarok telepedtek le, a Nyitra melletti Kalász pedig a kabarok "káliz" rétegének emlékét őrzi. Nem lehet véletlen a Nyitra menti első gyepek vonalában fekvő, besenyőkre utaló Pecsényéd. A XV.-YVI. századi jobbágynépek a Vág és a Nyitra között csak csekély számban tűntetnek fel szlovák népességet, viszont az alsójártói régészeti lelet azt bizonyítja, a magyarok és a szlovákok békésen együtt éltek és keveredtek egymással (Fügedi 1938). Az Árva megyei Alsó-Kubin környéki Bešenov (jelenleg Záska) neve (Györffy 1990) arra utalhat, hogy a Felvidék északnyugati részében a gyepek vidékig tolódott ki. A Garam mentén a belső gyepek Léva környékén volt, Belitzky (1972) e várostól 7 km-re délre, illetve délkeletre fekvő Óvárt és Vámosladányt említi pontjaiként és hivatkozik az északkeleti irányból Hontbesenyőd (Pečenic)

felől jövő elágazásra. A belső gyeptő folytatódott a Lévától 8 km-re északnyugatra eső Tolmácsnál, nyugati bástyája pedig a szintén besenyő eredetű Kis- és Nagy-Vezekény volt (Belitzky 1937). E belső gyeptő vonalához valószínűleg kapcsolódott a Léva és Tolmács közötti Garamkeszi, a Vámosladánytól 3 km-re északra eső Varsány és a mellette fekvő Kis-Kér is. A Varsány helynév a kabarok alán rétegével hozható kapcsolatba (Györffy 1983), de a Ladány helynév is a gyeptők mentén gyakori (Györffy 1959). A Garam menti második gyeptőt Belitzky (1972) a zólyomi részeken, kelet felé Viglaš (Végles!) vonalában említi, míg Zólyomtól nyugatra hasonló távolságra volt Felsőbesenyő. Zólyom és Végles között Nagy-Szalatna mellett volt "Herenvölgy", ahová a kabar eredetű Herény nemzetség egyik ága telepedett (Herényi 1975-1976). A Garam menti gyeptőknek észak felé való lehetséges további kitolódására nézve a Liptó megyei Rózsahegyől 10 km-re keletre fekvő Besenyőfalu (Bešenova) nyújthat támpontot, a Liptószentmiklóstól 7 km-re délkeletre fekvő Magyarfalu pedig magyar népesség emlékét őrzi. A gömöri-szepesi tájakon fokozatosan tolódtak ki a gyeptők észak felé. Az első gyeptő emlékét Gömörben a jelenlegi Visnyó határában lévő Strázsa helység őrzi a Hanva nemzetség szállásai felett (Bakó 1989), melyek északon a Kálóssa patakig húzódtak. Ebben a vonalban több török eredetű helységnév található, köztük a Balog patak melletti Bátka (bata = alászáll, elmerül — Barabás 1989), Uza-Panyit az azok betelepülésére, míg a Beretke határában lévő Heren puszta és Herenerdő a kabar eredetű, gyeptőző Herény nemzetség itteni szállására és birtokára utal (Herényi 1975-1976). Gömör megye délnyugati részében Ajnácskő, Sőreg és Almágy szintén török gyökerű községek (Barabás 1989). A Tornalja környéki Kér és Keszi helynevek a honfoglaló törzsek itteni gyeptőző rétegének, a Beje helynév pedig a besenyők emlékét őrzi (Ila 1976). A gömöri második gyeptő a Rozsnyótól 5 km-re délre fekvő Beréte vonalában volt. A gyeptők őrzését a gömörörök látták el, akik nagyrészt kabar eredetűek voltak (Bakó 1989). A Lengyelország felé vezető út védelmére a gömöröröket Szepes megye déli részébe kellett átcsoportosítani. Belőlük alakultak ki a határvédő lándzsás nemesek csoportjai, Szepes megye középső részében, Csütörtökhely és a Poprád melletti Szék (Hozelec) körül (Bakó 1989), de egyik részük Belitzky (1972) szerint Sáros megye északnyugati részében, Plavnicán és Palócsán (Plavec-en) letelepedve védte a gyeptőket. (A két község a lengyel határtól 10 km-re van.) Belitzky (1937) megjegyezte azt is, a lándzsás gyeptőzők között kabarokon kívül besenyők is feltételezhetők. Lezárva a felvidéki gyeptőzőkkel kapcsolatos népesedéstörténeti adatokat, valószínűnek tartom, az itteni belső, középső és északi gyeptőket nagyrészt kabarok és besenyők védték, a Vágtól nyugatra székely, Léva környékén és Gömörben pedig Kér és Keszi törzsbeli örök telepei is kimutathatók. A 29 Csütörtökhely környéki köznemes, lándzsás népesség magyar nyelve a XVII. század végéig kimutatható, de később elszlovákosodtak (Bakó 1989).

A Nyitra-szlávok egyik része a völgyek peremén együtt élt az északi folyóvölgyeket benépesítő magyar földműves családokkal, másik részük a Nyitra folyó felső folyásán és a Turóc völgyén keresztül a lipitói medencébe húzódott vissza (Mályusz 1922). De a Kárpát-medence honfoglalás kori szláv nyelvű népei Tretyakov (1953) szerint nem voltak tiszta szlávok, kialakulásukban jelentős szerepük volt a közép-ázsiai eredetű, lovas népeknek, elsősorban az avaroknak (Eisner 1933). A XII.-XIV. század között a Kárpát-medence északi folyóvölgyeit magyar családok népesítették be, a XV. századi Knyiezsa-féle néprajzi térkép a Kisalföld északi felében a Nagyszombat, Galgóc, Nagy-Tapolcsány, Garamszentbenedek vonalig tiszta magyar lakosságot, a Morva folyó völgyében a Miava patakig, a Vág völgyében Vágbesztercégig, a Nyitra völgyében Oslányig, a Garam völgyében Besztercebányáig, a Turóc völgyében Ruttkáig, keleten Eperjesig, Varannóig és a Vihorlát hegységig vegyesen magyarokat és szlávokat mutat ki (Szűcs 1982), de a szlávokként jelölt területek közül Árva megyébe és Szepes megye északi felébe az Árpád-kor közepétől kezdve Dél-Lengyelországból érkeztek telepések (Györffy 1962). Bár az oszmán-török hódoltság a felvidéki magyarokat csak részben és lényegesen kisebb mértékben érintette, mint a Duna-Tisza közikeket, a kelet-dunántúliakat és a dél-tiszántúliakat, viszont a Felvidék szlovákok, ruszinok és németek által lakott területeire nem terjedt ki. Az oszmán-török katonaság kiszorítása után a korábban meg nem hódított területekről megkezdődött az összetömörült népességek jelentős részének vándorlása dél felé, de az egyes családok származását a nevek alapján megállapítani nem lehet, mert a XVIII.-XIX. században szlovákok magyar és magyarok szlovák névvel egyaránt szerepelhettek (Siracky 1963). Hozzájárult az elszlovákosodáshoz, hogy a Habsburgok a magyarokat rebelliseknek tartva, a telepítések során hátrányos megkülönböztetésben részesítették (Wellmann 1982). Az elszlovákosodás Nyitra és Kassa környékén volt a legnagyobb arányú. A XVIII.-XIX. században Nyitra megyében Cabaj, Felsőelefánt, Gimeskosztolány, Kislapás, Komját, Nagyemőke, Nyitra-Ivánka, Salgó, Sempte, Szalakuz, Újlak, Üreg és Ürmény, Abaúj megyében Alsó-Olcsvár, Benyék, Bocsárd, Bölze, Bukóc, Búzafalva, Hernád-Gecse, Hernád-Gönyű, Hernád-Tihany, Hilyó, Kassa-Béla, Kassa-Újfalva, Királynépe, Koksó-Baksa, Miszlóka, Rás és Rozgony szlovákosodtak el (Borovszky 1896, 1898). II. Rákóczi Ferenc seregének 90%-a református volt (Köpeczi 1978), római katolikus magyarok nagyrészt csak egyes városokban és búcsújáró helyeken maradtak, ennek ellenére a földesurak nagy többsége a XVIII. században kényszerítette jobbágyságot katolizálni, viszont a magyar katolikus papok nagyrészt hiányoztak. A jelenlegi Szlovákia területén 1910-ben 1.686.713 (57.63%) szlovák, 896.271 (30.62%) magyar, 196.958 (6.73%) német, 97.051 (3.32%) ruszin és 49.832 (1.70%) egyéb nemzetiségű élt, de még 1919-ben is 692.831 (23.50%) volt a szlovákiai magyarok száma. Az 1919-es szlovákiai népesség-összeírás szerint Dél-Szlovákiában a magyar lakosság

787 községben érte el a népesség 10%-át, s ebből 505-ben 90% felett volt a magyarok aránya. E községek alkották mintegy 11.400 négyzetkilométeren a magyarság egységes települési területét. Ugyanakkor 13 városban is többségben volt a magyar lakosság, s ebből 6-ban aránya meghaladta a 90%-ot (Duray 1989). Csehszlovákiához lényegesen nagyobb terület került, mint amely demarkációs vonalban 1918. XII. 6-án Bartha Albert magyar honvédelmi miniszter, Hodža Milán csehszlovák követ és Vix alezredes, a budapesti antant-misszió vezetője megállapodtak, mely szerint Dévény, Szentgyörgy, Bazin, Kissenkőc, Galánta, Verebély, Garamkovácsi, Bát, Hontnémeti, Litva, Lest, Losonc, Nyustya, Nagyrőce, Betlér, Szomolnok, Margitfalva, Töketerebes, Gálszécs, Szobránc, Homonna, Mezőlaborc lett volna a magyarok által kiűritendő terület határa, Pozsony, Dunaszerdahely, Érsekújvár, Komárom, Léva, Ipolyság, Losonc, Rimaszombat, Rozsnyó, Kassa, Királyhelmece, Beregszász, Ungvár, Munkács, valamint az egész Kárpátalja magyar kézen maradtak volna (Popély 1995). Az első világháború után a felvidéki magyarságot több jelentős sérelem érte: 1. A földreform során a magyar nagybirtokok felosztásából magyar etnikai területeken is főleg szlovákok és morvák kaptak juttatást, a magyar szegényparasztság csak alig. 2. A legnagyobb nyomás azokra a kétnyelvű népeiségekre nehezedett, melyek az 1910-es népszámlálás során túlnyomóan vagy nagyjából magyar anyanyelvűnek vallották magukat. 3. Masaryk elnöksége időszakában a csehszlovák hatóságok elsősorban a nyelvhatáron fekvő, Nyitra, Léva, Losonc, Kassa magyar jellegét kívánták megszüntetni, Pozsonyban pedig azt 20% alá szorítani. A legnehezebb helyzetben a nyitrai magyarok voltak. Nyitra városának a XIII. századtól maradtak fenn írásos dokumentumai. Ezekben az okiratokban szereplő személy- és földrajzi nevek túlnyomóan magyar jellegű tanúskodnak. Nyitra tágabb környéke a Galgóc-Appony (az utóbbi 20 km-re van Nyitrától északra) vonalig évszázadokig magyar, majd vegyes magyar-szlovák településterület volt (Palotás 1994). Az 1880. évi népszámlálás szerint a város háromnyelvű volt, szlovák, német (jiddis) és magyar, a lakosság 40%-a volt szlovák anyanyelvű, az izraelita vallásúak aránya 29% volt. 1910-ben az izraelita vallásúak több mint fele része magyar anyanyelvűnek vallotta magát és a mérleg nyelvét alkotta. 1910-ben Nyitrának 16.400 lakosa volt, ebből 59.4% magyar. A zsidóság magas arányát 1942-ig megtartotta, amikor a város 4300 és a környék 2000 zsidónak minősített lakosát a Hlinka-gárda kiszolgáltatta a németeknek (Gergelyi 1969). Nyitrát a szlovákok úgyszólván szent városuknak tekintették, mint a volt Nagy-Morva birodalom egyik székhelyét. Ez lehet az oka annak, hogy bár az 1921. évi cseh népszámlálás szerint Nyitrának még több ezer magyar lakosa volt, nem lehetett ott helye magyar iskolának (Palotás 1994).

A második világháború után a "kassai kormányprogram" fő célkitűzése volt, hogy Szlovákiából legkevesebb 200.000 magyart kényszerítsenek távozásra, a magyarok kitelepítéséhez

azonban a békekonferenciát megelőző "Potsdami értekezlet" nem járult hozzá. Mivel Benešék a kitelepítéshez a nyugat támogatását elvesztették, céljaik eléréséhez a Szovjetunió segítségét igyekeztek megnyerni. A Szovjetuniónak érdeke volt Csehszlovákia elkötelezése stratégiai céljai megvalósításához (Tánczos 1996), ezért a "Szövetséges Ellenőrző Bizottság" elnökének, Vorosilov marsallnak a parancsára a magyar kormány kénytelen volt 1946. II. 27-én aláírni a magyar-csehszlovák lakosságcsere egyezményt. A magyar fél helyzete a lakosságcsere lebonyolításában kedvezőtlenebb volt, mert a magyarországi szlovák áttelepülők önként jelentkezhettek, Szlovákiából viszont ugyanennyi magyart kényszer alapján telepíthettek át Magyarországra. Csehszlovákia követelte százezer "háborús bűnösnek" minősített személy átvételét is, de a magyar kormány csak ezer ilyen személy és családtagjai befogadásába egyezett bele (Janics 1995). Háborús bűnössé nyilvánították azokat is, akik 1938 ősze, azaz az első bécsi döntés előtt tagjai voltak a legálisan működő, csehszlovákiai "Egyesült Magyar Párt"-nak. Bár a Magyarországon áttelepítésre jelentkezettek több mint fele visszalépett és csak 73.273 személy települt át, de a felvidéki magyarság vesztesége legalább 100.000 lehetett (Janics 1995). A Magyarországról áttelepültek mintegy fele nem tudott, vagy csak törve beszélt szlovákul. Például a Tolna megyei Gyömrőn 9 telepes család érkezett a Komárom környéki Martosra (Zsittnyan 1988), holott 1910-ben Gyömrőn csak egyetlen személy vallotta magát szlovák anyanyelvűnek. Míg Szlovákiából nagyrészt 10 kataszteri holdon felüli gazdákat, önálló iparosokat, kereskedőket és értelmiségieket telepítettek ki, Magyarországról túlnyomóan szegény családok települtek ki, jelentős részben anyagi jellegű ígéretek hatására. A határ-állomásokra ellátogatók megfigyelhették, a Szlovákiából kitelepített családok ingóságai gyakran fél szerelvényt kitevő vagonmennyiséget igényeltek, a betelepülő családok ritkán tartottak egynél több vagonra igényt (Tánczos 1996). 1991 és 1997 közötti dél-szlovákiai felméréseim során több helységben is beszéltem olyan áttelepültekkel, akik magyarnak vallották magukat, gyerekeiket magyar iskolába járatták, magyar misére, istentiszteletre jártak és felvidéki magyar őslakosokkal házasodtak össze. A kitelepítésen kívül 1946-47 telén a csehországi Szudéta vidékre való deportálás is sújtotta a felvidéki magyarokat, 44.000 magyart űztek el otthonából (Janics 1995), szállították őket fűtetlen vagonokban, gyakran — 10C fok körüli külső hőmérséklet mellett. A Csehországba deportáltak többsége ugyan az 1950-es évek elejéig hazatért, de egy részük továbbra is a Szudéta vidéken maradt (Tánczos 1996). Az elhűrcoltak vagyonának visszaadásáról csak 1948 őszétől lehetett beszélni, de Dél-Szlovákiában 1949 közepén mintegy 10.000 még meg nem oldott, túlnyomóan magyar kisparsztoakat érintő elkobzási eset volt (Janics 1995). Bár a 33 felvidéki helységben végzett felméréseim szerint egyes magyar családok elkobzott vagyonának ügyében még mindig nincs kedvező döntés, de tapasztaltam, a dél-szlovákiai magyarok az erdélyi és különösen a

kárpátaljai magyarokhoz képest lényegesen jobb körülmények között élnek. A viszonylagosan kedvezőbb gazdasági helyzet azonban nagyrészt a felvidéki magyarok szorgalmának, jó gazdálkodásának, szaktudásának az eredménye. Magyar kisgazdák nemcsak Közép-Szlovákia ipari városaiba, hanem Morvaországba is folyamatosan szállítanak első osztályú zöldséget, gyümölcsöt és bort, magyar iparosok pedig nemcsak helyben, hanem Közép- és Észak-Szlovákiában is vállalnak szakmunkákat. A szlovákok többségét ugyanis nem az érdekli, hogy az iparos milyen nemzetiségű, hanem az, hogy a vállalt munkát szakszerűen végezzék el. Dél-szlovákiai magyarok említették azt a veszélyt, mely abból adódik, hogy magyarok lakta területeken egyre nagyobb mértékben adják át mezőgazdasági feldolgozó üzemek tulajdonjogát Mečiar pártjához közeli személyeknek, ami nemcsak azzal járhat, hogy az új tulajdonosok és részvénytársasági tagok idegenből hoznak munkásokat, alkalmazottakat, hanem azzal is, hogy a magyar kisgazdák jelentős részben ki lehetnek szolgáltatva az új tulajdonosok által szabott átvételi feltételeknek. A felvidéki magyarok politikai nézetei az 1994. VI. 27. és VII. 8-a közötti szociológiai felmérés eredményei alapján jól megismerhetők. A megkérdezettek az autonómia (43.3%) és társnemzeti (38.8%) formákat együtt 82.1%-ban jelölték meg a szlovákiai magyar közösség kívánatos együttélési formájaként. A kérdőív szerint a társnemzet a szlovák és magyar lakosság közötti egyenrangú partneri viszony lenne a törvényhozásban a legfelsőbb szinttől a legalsóbbig, míg a "kliensrendszer"-t (az államapparátus egyes posztjain megállapodás alapján magyar nemzetiségű tisztségviselők és hivatalnokok pozíciójának biztosítását) a megkérdezettek 9.3%-a választotta (Dobos-Gyurgyik 1994).

Az egyre erősödő társadalmi és gazdasági leszorítás veszélyén kívül a felvidéki magyarság helyzetét az ideológiai és kulturális nyomás is nehezíti. A szlovák történetírás komoly erőket összpontosított "Nagymorávia" történeti problémáinak népszerűsítő bemutatására kellően nem igazolt adatokra hivatkozva. Ján Dekan történetileg tendenciózus felfogást képvisel és a volt Csehszlovákia IX. századi történeti előképét igyekezett megteremtteni. Csehországot a Morvaföld 874 utáni természetes terjeszkedésekképpen tűnteti fel, holott Szvatopluk csupán a keleti frank császár hozzájárulásával terjesztette ki határát rövid időre a Cseh-medencére. Dekan a "Morvaföld" természetes terjeszkedését mutatta ki a Felső-Tisza vidékére, Abaúj, Borsod, Zemplén és Heves megyék területére is. Nincs azonban olyan forrás, mely szerint a Tisza vízvidéke morva uralom alá került volna. Feldebrő Aba Sámuel király (1041-1044) családjának temetkezési helye volt, Zemplént Anonymus szerint Laborc nevű bolgár vezértől foglalták el a magyarok. Valójában a Zemplén mellett a közelmúltban került elő egy magyar vezéri sír. Kifogásolható a Szvatopluk által 882-892 között meghódított területek feltűntetése a térképen, Kocel fejedelemségének a Drávaig, továbbá a morva uralomnak Szolnokig való kiterjesztése. Pribinát, a Nyitra-szlovák fejedelmét a 830-as évek közepén morvák üzték el,

amikor elfoglalták Nyugat-Szlovákiát, azonban Pribina és fia Kocel a Dunántúlon német hűbérbirtokot kapott. A Dunántúl egésze Nagy Károly hódítása (809 körül) után a frank birodalomhoz tartozott (Györffy 1986). Peter Ratkoš Györffy Györgyöt azért bírálta, mert Györffy a Garam folyót tartja "Nagymorávia" keleti határának és végképp elutasítja azokat az elméleteket, amelyek a volt Csehszlovákia területén kívül keresik a nagymorva állam központi részét (Szarka 1986). A kútfőkből ugyanis két Morávia tűnik elő, Püspöki Nagy Péter (1986) szerint a kisebbik azonos a későbbi Morva őrgrófsággal, míg Szklenár György pozsonyi jezsuita történész már 1784-ben arra a következtetésre jutott, hogy Szvatopluk országa kezdetben Belgrád mellett volt. (Belgrádtól délkeletre is van Morava nevű folyó.) Matús Kučera egyrészt "Nagymorávia" határát az Ung forrásvidékéig tolta ki, másrészt a szlovák nemzeti individualitás (egyéniség) alapkövét a VII. századi "Samo-féle birodalom" történeti gyökereihez vezeti vissza és a Samo-féle szláv törzsszövetség központját a IX. századi Nyitrai fejedelemség területével igyekezett azonosítani, holott a "Samo-féle birodalom" nyilvánvalóan védelmi szövetség funkcióját volt hivatva ellátni. Kučera szerint nem véletlen, hogy a Samo-féle birodalomtól "Nagymorávia" felbomlásáig tartó időszak a szlovákok nemzeti történeti fejlődésének szilárd alapjait rakta le és a szlovákok "Nagymorávia" bukása után is modern nemzetté tudtak válni (Szarka 1986), holott a szlovák nemzeti öntudatra ébredés a XVIII. század végén kezdődött és Nyitra volt az egyik központja, ahol 45 taggal szlovák tudós társaság működött, tagjai csaknem mind papok voltak (Palotás 1994). Az említett szlovák vezetők délibábos ábrándjainál azonban lényegesen nagyobb mértékben sértik a felvidéki magyarok nemzeti érzését és egyben a történeti tényeket is egyes szlovák politikusok és egyes szlovák vezetők azon félhivatalos nyilatkozatai, melyek szerint a dél-szlovákiai magyarok elmagyarosított szlovákok leszármazottai lennének. (E félhivatalos nyilatkozatok elutasítását támasztja alá, hogy a Kápu folyóiratban, Budapesten "Magyarok és szlovákok származásának közös gyökerei" címmel megjelent cikkemet — Henkey 1994 — rövidített formában már 1994-ben közölte a Pozsonyban megjelenő IFI magyar folyóirat, de "A dél-szlovákiai magyarok nem elmagyarosított szlávok" fejléccel.)

Az embertani vizsgálat és feldolgozás módszere

A mértéket Martin technikájával (Martin-Saller 1957-1966) vettem fel, a szemszínt a Martin-Schulz szemszíntábla, a hajszínt a Fischer-Saller hajszíntábla alapján rögzítettem. Az egyes embertani jellegek elemzését a 24-60 éves korcsoport adatai alapján végeztem el, a típusok megoszlásánál a 18-23 és a 61-70 évesek meghatározásait is figyelembe vettem.

A főbb embertani jellegek elemzése

Testmagasság. A felvidéki magyar férfiak és nők átlagos termete egyaránt magas, jelentősen nagyobb az általam 1956 és 1997 között vizsgált összes magyarok átlagánál, mely férfiaknál 170.00 cm, nőknél 157.87 cm. (Magas a termet férfiaknál 170, nőknél 159 cm-től kezdve.) A vizsgált felvidéki magyar népességek közül mindkét nemnél a perediek a legmagasabbak (f. 175.16 cm, n. 163.08 cm), legkevesébé magasak pedig a Zobor vidéki férfiak (171.45 cm) és a bodrogszentesi-kisgéresi nők (158.70 cm). A termet átlagát azonban a mérés időpontja is befolyásolja, mert Európában az átlag folyamatosan emelkedik, Magyarországon a sorozottaknál az 1937-ben születettektől kezdve évi 0.4-el (Véli 1967), a felvidékieket pedig 1991 és 1997 között vizsgáltam. Ha azonban külön figyelembe vesszük az általam 1990 és 1997 között felmért 24-60 éves magyarok átlagait (f. 172.24 cm, n. 160.15 cm) is, ezekhez képest a felvidéki férfiak 2.05 cm-rel, a felvidéki nők 1.07 cm-rel magasabbak, viszont a 19 éves felvidéki fiúk termete 1942-ben is mintegy 2 cm-rel nagyobb volt a magyar átlagnál (Rosztóczy 1942). A 24-60 éves palócföldi szlovákok átlaga férfiaknál 169.00 cm, nőknél 157.19 cm (Henkey 1985), a Troniček által szlovákiai városokban mért 20-50 éves férfiak átlagai 170.5 és 171.9 cm közöttiek (Suchy 1978). Tájékoztatóként említem, Duna-Tisza közí felméréseim szerint a 24-50 éves férfiak 0.66 cm-rel, a 18-23 évesek pedig mintegy 2 cm-rel voltak magasabbak, mint a 24-60 évesek (Henkey 1975).

A fej és az arc méretei. A felvidéki magyar férfiak és nők feje enyhén hosszú év egyben széles. Az előbbi a magyar átlagnál (f. 188.22 mm, n. 179.32 mm) nagyobb, az utóbbi férfiaknál a 160.32 mm-es magyar átlagnál nagyobb, nőknél a 154.05 mm-es átlagnál némileg kisebb. A járomívszélesség férfiaknál a magyar átlagnál (146.30 mm) kissé nagyobb, nőknél annál

(139.32 mm) némileg kisebb. A felvidéki magyar férfiak szélességi méretei feltűnően nagyok az oroszok és más európai népek átlagához képest.

Az orosz férfiak fejszélességének átlaga 154.50 mm, a járomívszélességüké 140.6 mm, az állkapocsszögletisélességüké 107.9 mm, a nők átlagait Bunak (1976) nem közölte, viszont a palócföldi szlovákok, a dél-somogyi horvátok és a Baja környéki bunyevácok e méretei mindkét nemnél a magyar átlaghoz közeliak (Henkey 1993b). A felvidéki magyarok arcmagassága a 121.26 mm-es magyar férfi és a 111.39 mm-es magyar női átlaggal csaknem teljesen megegyező, a palócföldi szlovákoké is közeli (f. 120.6 mm, n. 111.21 mm), viszont a szlovákiai városokban vizsgált férfiaké némileg alacsonyabb, 118.1 és 120.5 mm közötti (Suchy 1978).

A felvidéki magyarok fejjelzője rövid, mindkét nemnél csaknem azonos a magyar átlaggal (f. 85.22, n. 85.95), közel áll a palócföldi szlovákok (f. 85.74, n. 86.40), a Baja környéki bunyevácok (f. 85.30, n. 86.17) és a dél-somogyi horvátok (87.07, n. 86.64) átlagaihoz, a szlovákiai városokban 84.7 és 85.3 közötti, az orosz férfiaké pedig igen jelentősen eltérő, 81.4. (Rövid a fejjelző férfiaknál 81, nőknél 82-től.)

Arcjelző. A felvidéki magyarok arcjelzője mindkét nemnél széles, közel áll a magyar (f. 83.00, n. 80.85), a palócföldi szlovák (f. 82.45, n. 79.78), dél-somogyi horvát (f. 82.77, n. 79.98), kisebb mértékben a Baja környéki bunyevác (f. 83.88, n. 81.05) átlaghoz, a szlovákiai városokban vizsgált férfiaké is hasonló, 82.8 és 84.4 közötti. Az orosz férfiak arcmagasságát nem az orrgyöktől, hanem a szemöldöktől mérték, ezért az átlagok nem összehasonlíthatók. (Széles az arcjelző az arcmagasság szabályos mérése esetén férfiaknál 84, nőknél 81 alatt.)

Orrjelző. A felvidéki magyarok orrjelzője mindkét nemnél keskeny, bár némileg kisebb mértékben, mint a 67.28-as magyar férfi és a 66.07-es magyar női átlag. A palócföldi szlovákok (f. 68.37, n. 66.30) és a dél-somogyi horvátok (f. 68.11, n. 67.36) átlagai eléggé közeliak, a Baja környéki bunyevácoké viszont a nagyobb orrmagasság miatt keskenyebb (f. 65.76, n. 64.34). Az oroszoknál az orrmagasságot nem az orrgyöktől, hanem a szemöldöktől mérték. (Keskeny az orrjelző mindkét nemnél 70 alatt.)

Járomcsont alakja. Az előreálló járomcsont az egyik keleti eredetű örökségünk, mely az őslakos eredetű népeiségeknél a magyar átlagnál (f. 66.6%, n. 69.2%) nagyobb arányban észlelhető és ez a felvidékiekre is érvényes. Az előreálló forma a palócföldi szlovákoknál is többségben van (f. 52.4%, n. 64.0%), előfordulása a dél-somogyi horvátoknál (f. 70.3%, n. 81.9%) az igen nagy felvidéki gyakoriságot is megközelíti. A közép-ázsiai kazakoknál csak az előreálló forma észlelhető (Iszmagul 1982).

Homlokprofil. A felvidéki magyaroknál a meredek homlok a magyar átlagnál (f. 88.0%, n. 94.2%) nagyobb arányban volt meghatározható. E forma gyakorisága a palócföldi szlovákoknál (f. 84.5%, n. 90.0%) megközelíti a magyar átlagot.

Orrprofil. Felvidéki magyar férfiaknál konvex, egyenes, konkáv, nőknél egyenes, konvex, konkáv az előfordulás sorrendje. A konvex forma gyakorisága a magyaroknál középső helyen áll (f. 43.2%, n. 27.2%) a palócföldi szlovákok (f. 23.3%, n. 17.1%) és a dél-somogyi horvátok (f. 68.7%, n. 45.8%) között, az oroszoknál viszont feltűnően kis arányban észlelhető (f. 16.3%, n. 7.0%).

Orrhát kiemelkedése. E tekintetben a felvidéki magyaroknál a közepesen kiemelkedő forma van nagy többségben, mely az összes magyaroknál közeli arányban (f. 73.6%, n. 87.5%) észlelhető. A közepesen kiemelkedő orrhát a palócföldi szlovákoknál (f. 90.3%, n. 94.6%) nagyobb, a dél-somogyi horvátoknál (62.5%, n. 20.8%) kisebb mértékben volt meghatározható, az előbbieknél az erősen kiemelkedő forma kisebb, az utóbbiaknál ennek nagyobb előfordulása miatt.

Tarkó profilja. A felvidéki magyarok többségénél a tarkó enyhén domború. Ez a forma férfiaknál némileg kisebb, nőknél enyhén nagyobb arányban volt észlelhető náluk, mint a magyar átlag (f. 67.4%, n. 79.2%). Az enyhén domború forma palócföldi szlovák férfiaknál 70.9%-ban, nőknél 72.1%-ban volt meghatározható.

Szemszín. Felvidéki magyaroknál mindkét nemnél sötét, kevert (zöldes), világos az előfordulás sorrendje. A sötét szemszín férfiaknál relatív, nőknél abszolút többségben van és kissé nagyobb arányban észlelhető náluk, mint a magyar átlag (f. 43.5%, n. 49.8%). A sötét szemszín a palócföldi szlovákoknál kisebb (f. 30.0%, n. 39.6%), a dél-somogyi horvátoknál (f. 54.7%, n. 63.9%) nagyobb mértékben volt meghatározható. E tekintetben az oroszok igen jelentős mértékben eltérnek, mert náluk a sötét szemszínárnyalatok férfiaknál 5.1%-ban, nőknél 7.2%-ban voltak észlelhetők (Bunak 1976).

Hajszín. A felvidéki magyaroknál a barna-fekete hajszínárnyalatok még nagyobb mértékben észlelhetők, mint a magyar átlag (f. 97.7%, n. 96.9%). A barna-fekete hajszínek a palócföldi szlovákoknál némileg kisebb (f. 94.2%, n. 92.8%), a dél-somogyi horvátoknál még kissé nagyobb (f. 100.0%, n. 98.6%) arányban észlelhetők, mint a felvidéki magyaroknál (99.4%, n. 98.6%). A barna-fekete hajszínek gyakorisága orosz férfiaknál 68.0%, orosz nőknél 62.5% (Bunak 1976).

A Howells-féle szigma ráció

A 24-60 éves felvidéki magyar férfiak méreteivel és jelzőivel kapcsolatban kiszámítottam a szigma rációkat (Thoma 1956), azaz a méretek és jelzők szórását az egész emberi faj megfelelő

szórásának százalékában fejeztem ki. A 9 méret átlagos szigma rációja 93.50, közepesen homogén (egyöntetű), a 3 jelző 82.10, erősen homogén (20. táblázat).

A Hiernaux-féle antropológiai- statisztikai számítások

E számításoknál az alábbi jelleget vettem figyelembe: testmagasság, fejhossz, fejszélesség, járomívszélesség, morfológiai arcmagasság, állkapocsszögletisélesség, orrmagasság, fejjelző, arcjelző, előreálló járomcsont, meredek homlok, konvex orrhát, erősen kiemelkedő orrhát, enyhén domború tarkó, sötét szemszín és barna-fekete hajszín. 16 jelleg összehasonlítása esetén 625 az átlagos távolság. E számítások szerint a felvidéki őslakosok a közép-dunántúli, nyugat-dunántúli és tiszántúli őslakosokhoz állnak közel és a kiskunoktól térnek el a legnagyobb mértékben (21. táblázat), de a palócföldi szlovák férfiak még nagyobb mértékben különböznek (2059) a lakócsai horvátoktól, a szlovák nők pedig a bolhói horvátoktól (2097-Henkey 1990).

Típusok megoszlása

A vizsgált felvidéki magyarok között négy típusnak, a turanidnak (43.0%), a pamírinak (17.8%), a dinári-keleti dinaroidnak (7.0%) és a keleti mediterránnak (4.9%) van jelentősebb szerepe.

A legnagyobb arányban észlelhető turanid típuson belül az alföldi változat (7-14. kép) gyakorisága a legnagyobb, melyre a felvidéki magyaroknál túlnyomóan a magas, esetenként az igen magas vagy nagyközepes termet (a felvidéki magyaroknál minden típus és változat átlaga mintegy 2 cm-rel magasabb, mint a Duna-Tisza közén és a Palócföldön, ami összefüggésben lehet a későbbi időpontban történt méréssel), a fej nagy méretei mellett rövid-túlrovid fejjelző, széles-igen széles, középmagas arc mellett széles arcjelző, enyhén vagy közepesen előreálló járomcsont, meredek homlok, közepesen kiemelkedő, egyenes vagy enyhén konvex orrhát, enyhén domború tarkó, sötét vagy kevert (zöldes) szemszín és barna-fekete hajszín a jellemző. E változaton belül a 7-9. képekkel mutatom be azt a formát, melyet Bartucz

(1938) "Alföldi erős turanid jelleggel"-nek nevezett és mely szerintem átmenet az alföldi és az észak-kazakisztáni turanid változat között. A korábban erősen andronovói jellegűnek nevezett észak-kazakisztáni változatnál (3-6. kép) a termet magas, esetenként igen magas, a fej méretei még kissé nagyobbak, mint az alföldi változatnál, az arc még szélesebb, a járomcsont teste nagyobb, közepesen előreálló, az orrhát gyakran a közepesnél gyengébben kiemelkedő és a glabella a közepesnél erősebben fejlett. Ritkán, de a magyar átlagnál kissé gyakrabban észlelhető a felvidékieknél az erősebben mongoloid jellegű változat (1. kép) és a turanid középtípus (2. kép). Igen gyakori a turano-pamíri átmeneti forma (15-24. kép). A turanid típusba sorolt kevert alakok közül a turanid + dinárit a 42., a turanid + keletbaltit pedig a 47. képekkel mutatom be.

A pamíri típus markáns formájára a nagyközepes vagy magas termet, a fej kis méretei mellett túlrövid-rövid fejjelző, közepes vagy enyhén széles, enyhén magas arc mellett közepes vagy keskeny arcjelző, lekerekített járomcsont, meredek homlok, a közepesnél erősebben kiemelkedő, konvex vagy egyenes orrhát, enyhén domború vagy lapos tarkó, sötét vagy zöldes szemszín és barna-fekete hajszín a jellemző. A 32-34. képeken látható, pamíroidnak jelzett személyek állnak közel a fenti leíráshoz. Lényegesen gyakrabban észlelhető a felvidékieknél a pamíro-turanid átmeneti forma (26-31. kép), melynél a termet átlagban magasabb, az arc szélesebb és a járomcsont is enyhén vagy közepesen előreálló. A pamíri típusba sorolt kevert alakok közül a 45. képekkel a pamíri + előázsiait mutatom be, mely a Duna-Tisza közén, főleg a kiskunoknál gyakori (Henkey 1993a).

A dinári-keleti dinaroid típusba sorolt 7.0 % felvidéki magyarból 3.1% áll közel a balkáni dinári (a magyar átlag is 3.1%) és 3.9% a keleti dinaroid (a magyar átlag 2.6%) változathoz. A balkáni dinárra a magas-igen magas termet, a fej közepes méretei mellett túlrövid-rövid fejjelző, középszéles vagy enyhén széles, igen magas arc mellett keskeny arcjelző, előre keskenyedő járomcsont, férfiaknál félmeredek, nőknél meredek homlok, erősen kiemelkedő, konvex orrhát, lapos tarkó, sötét vagy zöldes szemszín és barna-fekete hajszín a jellemző, de a szávai és nór helyi formáknál a szemszín világos. A 37. képekkel bemutatott férfi áll közel a fenti leíráshoz. A felvidéki magyaroknál gyakoribb a keleti dinaroid változat (35-36. kép), melyet a grúz antropológusok kaukázusinak neveznek (Natishvili-Abdushelishvili 1960), melynél a termet és a fejjelző hasonló, de a fej méretei nagyobbak, az arc szélesebb, kevésbé magas, a járomcsont enyhén előreálló, az orr konvexitása pedig nem a csontos orr középső vagy felső részében, hanem annak alsó harmadában, vagy csak a porcos orrban kezdődik. Ha azonban a balkáni dinári turaniddal, pamírral, előázsiaival, vagy ezek kombinációjával keveredik, a keleti dinaroidhoz hasonló jellegegyüttes jöhet létre, ezért a mindkét változathoz kötődő egyéneket egyenlő arányban osztottam meg e kettő között. A Felvidéken gyakori keleti dinaroid + turanid kevert formát a 43. képekkel mutatom be.

A 4.9%-ban kimutatott keleti mediterrán típuson belül a kaszpi változat 3.0%-ban volt meghatározható (a magyar átlag 2.5%), a pontusi és iráni változatok a felvidéki magyaroknál csak elvétve voltak észlelhetők. A kaszpi változatra (38. kép) a magas, esetenként az igen magas termet, a fej nagy méretei mellett közepes vagy hosszú fejjelző, középszéles, magas arc mellett közepes vagy keskeny arcjelző, lekerekített járomcsont, meredek homlok, a közepesnél erősebben kiemelkedő, konvex vagy egyenes orrhát, erősen domború tarkó, sötét szemszín, fekete vagy mély sötétbarna hajszín és enyhén barnás bőrszín a jellemző. A kaszpi változat a felvidéki magyaroknál, főleg a Vágtól és a Vág-Dunától nyugatra gyakori, nagyjából turaniddal kevert formában (44. kép) volt észlelhető és jelentős mértékben kötődik a besenyő eredetű magyar őslakos népeiségekhez, az Észak-Bodrogtörvényben nem volt meghatározható.

A ritkábban előforduló típusok közül az alpi a 40., a lapponoid a 39., a mongoloid a 41. képekkel mutatom be. A főleg a Duna-Tisza közén gyakori előázsiai (a magyar átlag 5.3%) és a telepese palócoknál jelentős keletbalti (a magyar átlag 4.5%) a felvidéki magyaroknál jellegzetes formában nem voltak észlelhetők. Az előázsiai + turanid kevert forma a 46., a keletbalti + mongoloid kevert alak a 48. képeken látható.

A turanid és a pamíri típus igen jelentős felvidéki gyakorisága miatt fontos vázolni ezek kialakulását. A turanid típus a Közép-Ázsiában a bronzkor óta őshonos, europoid jellegű andronovói típus és keletről érkező mongoloidok összeolvadásából alakult ki (Ginzburg 1966) úgy, hogy az andronovói volt az alap réteg és a mongoloid a másodlagos (Izmagul 1970). A pamíri típus Ginzburg (1966) szerint Közép-Ázsia délkeleti részében az andronovói típus "finomodásából", egy (keleti) mediterrán változat rövidfejűvé válásából és e két új forma keveredéséből jött létre. Mert mind a turanid, mind a pamíri típus kialakulásában jelentős szerepe volt az andronovói összetevőnek, a két típus közötti átmeneti formák a magyaroknál általában (Henkey 1993a) és különösen a felvidékieknél (15-31. kép) jól megfigyelhetők.

Népesedéstörténeti és etnogenetikai összefüggések

A honfoglaló magyaroknál a turanid és a pamíri volt a két leggyakoribb típus (Lipták 1958) és az általam vizsgált 32.899 kárpát-medencei magyar közül a felvidékiek azok közé a népeiségek közé tartoznak, akiknél a közép-ázsiai réteggel kapcsolatba hozható fenti két

típus a legnagyobb mértékben mutatható ki, az előbbi a 31.4%-os magyar átlaggal szemben 43.0%-ban, az utóbbi az összmagyar 12.0%-hoz képest 17.8%-ban (Henkey 1998). De a felvidéki magyarok további jelentős keleti jellegegyüttesei is észlelhetők voltak, 3.9%-ban a kaukázusi osztéknál jelentős keleti dinaroid, melyet a grúz antropológusok kaukázusinak neveznek (Natishvili-Abduselishvili 1960), 3.0%-ban pedig a közép-ázsiai türkméneknek gyakori kaszpi, de a mongoloid aránya is megegyező a 0.9%-os magyar átlaggal (Henkey 1998). A felvidéki magyaroknál a közép-ázsiai eredetű típusok (turanid, pamíri, kaszpi, mongoloid) együtt 64.7%-ban, a kaukázusi jellegegyüttesek (keleti dinaroid, előázsiai) 5.8%-ban, a finnugor formák (uráli, lapponoid és a keletbeli finnugor alakjai) 3.7%-ban, a régi szláv jellegegyüttesek (északi, cromagnoid és a keletbalti régi szláv formái) 0.7%-ban voltak meghatározhatók. A vogulokra és osztjákokra jellemző uráli típusba egyetlen felvidéki magyar sem volt sorolható. A magyarság közép-ázsiai eredetű rétegére utaló típusok túlsúlyának (64.7% a 46.8%-os magyar átlaghoz képest), a finnugor formák nagy csökkenésének (3.7% a 4.6%-os magyar átlaggal és a honfoglalóknál kimutatott 15.7%-kal szemben) és a régi szláv jellegegyüttesek teljesen jelentéktelen előfordulásának (0.7% az összmagyar 2.1%-hoz képest) főbb okai:

1. A honfoglaló magyarok és utódaik igen nagy mértékben népesítették be a jelenlegi Dél-Szlovákia területét, különösen a Dunától északra eső kistáji és az észak-bodrogi vidékek azok, ahol igen sok X. századi és XI. század eleji magyar temetőt tártak fel (Nevizánszky 1994), sőt a Nyitra-Galánta-Komárom háromszögben X. századi magyar hatalmi központot is igazoltak a régészeti leletek (Szabó 1983).

2. László Gyula (1982) szerint a későavarnak is nevezett avar kori onogurok jelentős számban éltek meg a magyar honfoglalást, a Csallóközben a honfoglalás korában még lakott avar telephelyek védőgyűrűt alkottak a Megyer törzs nemzetségeinek szállásai körül és ezek lakói összeolvadtak a magyarsággal (Tánczos 1997).

3. A honfoglalás után a Kárpát-medencébe beköltöző besenyők, uzok, kunok, jászok gyarapították a közép-ázsiai eredetű réteget (Bartucz 1938), finn-ugor eredetű nép pedig már nem érkezett a történeti Magyarország területére.

4. A honfoglalás kori kárpát-medencei szláv nyelvű népek nem voltak tiszta szlávok (Tretyakov 1953), kialakulásukban jelentős szerepük volt a közép-ázsiai eredetű népeknek, főleg a /késő/ avaroknak (Eisner 1933).

5. A XII.-XIV. század között magyar földműves családok telepítették be a Kárpát-medence északi folyóvölgyeit, akik elől a Nyitra-szlávok jelentős része a Nyitra felső szakaszán és a Turóc völgyén keresztül fokozatosan a lipői medencébe húzódott (Mályusz 1922). A szláv nyelvű réteg másik része helyben maradt, a Vág völgyében Beckó és Vágbeszterce között, a Nyitra völgyében Appony és Oszlány között, a Turóc völgyében Ruttkáig, a Garam völgyében

Garamszentkereszt és Besztercebánya között együtt élt a magyarokkal (Szűcs 1982). A X. századi és XI. század eleji magyar vagy túlnyomóan magyar 114 temető közül pl. Felsőjattón, Ógyallán, Ondrohón, Szomolányban, Zsitvabesenyőn más etnikumok jelenléte is kimutatható, de nem lehet véletlen, hogy a mai felvidéki magyaroknál a régi szlávoknál gyakori formák csak 0.7%-ban mutathatók ki, mert azok a VIII.-XII. századi, szlováknak tartott koponyákon csak 32%-ban voltak kimutathatók és a leggyakoribb típus a mediterrán volt náluk (Kočka 1965), mely évezredekkel a szlávok beköltözése előtt, a csiszolt kőkorban abszolút többségben volt a Kárpát-medencében (Bartucz 1938). Az Árpád-kor közepétől kezdve fehér horvátok (déli lengyelek) telepedtek le Árva megyében és Szepes megye északi felében (Györffy 1962), akik elszlovákosodtak, de ezek beolvadása nem növelhette jelentősebben a szlovákoknál a régi szláv jellegegyütteseket, mert Dél-Lengyelországban a Katowice-Lublin vonaltól délre ma is a finn-ugorokkal kapcsolatba hozható lapponoid típus előfordulása (39.0-46.1%) a legnagyobb (Bergman 1978). E vidékek ősi népességére a fésűs kerámia kultúra volt a jellemző, mely a finn-ugor népekkel hozható kapcsolatba (Mark 1970) és akikre Fehéroroszországból és Északkelet-Lengyelországból, a szláv őshazából érkezők rátelepedtek. Az utóbbiak valószínűleg az e területeken 24.8-28.1%-ban kimutatott északinak nevezett típussal (Bergman 1978) azonosíthatók, viszont az előázsiaiként kimutatott jellegegyüttes a szarmata, besenyő, tatár eredetű lengyelországi katonai középréteg keleti elemeire vezethető vissza, előfordulása 15.3 és 20.6% közötti (Bergman 1978).

Bár 1991 és 1994 között felvidéki embertani felméréseim alapján is cáfolható volt az a feltevés, hogy a dél-szlovákiai magyarok elmagyarosított szlávok leszármazottai lennének (Henkey 1994). Az ezt követő csallóközi, mátyusföldi és Ipoly menti vizsgálataim tovább erősítették azt az embertani képet, mely szerint a felvidéki magyarok a kárpátaljaiakkal együtt leginkább őrizték meg a mai falusi és mezővárosi magyar népeségek közül a közép-ázsiai (törökös) réteg embertani jellegeit, a régi szláv formák az 1%-ot sem érik el náluk, de a szlovákok többségét kitevő, Sasvár-Vágbeszterce-Besztercebánya-Eperjes-Homonna-Szobránc vonaltól délre eső folyóvölgyekben élő szlovákok származásának gyökerei is nagyjából a honfoglalás előtti későavar és szarmata, valamint a honfoglalás utáni magyar, kabar(magyar) és besenyő beolvadásra vagy keveredésre vezethetők vissza. A Boszniában, Montenegróban, Közép-Horvátországban és Nyugat-Szerbiában gyakori balkáni dinári változat Dalmácia őslakóival, az illírekkel és a nyugati trákokkal hozható kapcsolatba (Bartucz 1938). Szlovákokat az Aszód melletti Vácegresen (régibbi neve "Zsidó" volt) és a Salgótarján környéki Lucfalván vizsgáltam. A magyarokhoz a vácegresiek állnak közelebb, akik ősei a XVIII. században azon szlovákok lakta területekről érkeztek, ahol a XV. századi Knyiezsa-féle néprajzi térkép szerint magyarok, vagy magyarok és szlávok vegyesen laktak, míg a lucfalvaiak felmenői Árva, Liptó,

Turóc és Zólyom megyéből telepedtek át. E két szlováknak tartott községben a régi szláv jellegegyüttesek 10.3%-ban, a finnugor formák 10.6%-ban, a törökös típusok 28.5%-ban voltak észlelhetők, az utóbbiak a vácegresieknél több mint kétszeres arányban, mint a lucfalvaiaknál (Henkey 1985). A régi szláv jellegegyüttesek éppen a vizsgált felvidéki magyaroknál határozhatóak meg a legkisebb arányban, 0.7%-ban, de a szlávokra utaló régészeti leletek az avar korban is alig mutathatók ki, László Gyula szerint "néhány száz síros avar temetőben van 1-2 ilyen sír" (Tretyakov 1953). Bár kisebb mértékben, mint a déli szlovákokba, de az Árva, Liptó, Észak-Szepes és Észak-Sáros megyei szlovákokba is olvadtak be kabar-magyar és besenyő gyeptörök (Belitzky 1972, Lackovits 1972, Bakó 1989). A Szepes megyei Csütörtökhely és környéke 29 köznemes népességeinek magyar nyelve a XVII. század végéig mutatható ki, ezen felül az oszmán-török hódoltság időszakában folyamatosan menekültek magyarok a legészakibb megyékbe is. Az oszmán török hódoltság elől menekülő keleti horvátok többsége ugyan a Nyugat-Dunántúlnak Ausztriához csatolt területére telepedett át, de egyes csoportjaik nemcsak a jelenlegi Dunántúlra, hanem a Felvidékre is áthúzódtak. (Gyetva vidéke balkáni dinári jellegű népessége – Lipták 1969 – embertanilag jelentősen eltér a szlovákok többségétől.) Bár kisebb mértékben, de a XV-XVII. században is volt dél felé irányuló áttelepedés a legészakibb felvidéki megyékből is.

A XVIII. század első felétől megkezdődött az északi megyékben összetömörült lakosság áttelepedése az oszmán-török hódoltság alól felszabadított vidékekre. Bár a telepések között magyarok szlovák és szlovákok magyar névvel egyaránt lehettek (Siracky 1963), viszont a legnagyobb alföldi szlovák helységnek tartott Békéscsabán az újratelepítő családok között több volt a magyar, mint a szlovák nevű (Ember 1977). Ahová azonban szórványként csak néhány szlovák család telepedett, ezek a környezetből új, magyar nevet is kaphattak. Fontos lenne a legrégebbi szlovákiai egyházi anyakönyvek részletes átvizsgálása, mert adatok vannak arra nézve, egyes magyar eredetű családneveket pontatlanul írtak le, vagy szláv jellegű végződést írtak hozzá, áttelepülés esetén pedig az eredeti név gyakran feledésbe merült és a családot az után a helység után nevezték el, ahonnan érkezett, jelentős részben érthetetlen koncepció szerint, magyar helységből érkezőt gyakran szlovák, szlovák községből érkezőt magyar végződéssel (pl. Szirák-Siracky, Polomka-Polomkai). 42 éves kutató munkám alapján meg vagyok győződve arról, az egyes népességek származása a legszakszerűbben a népesedéstörténet, régészet, az anyakönyvek, az embertan, a néprajz-folklór és a nyelvészet eredményeinek együttes figyelembe vételével tanulmányozható.

A vizsgált felvidéki magyar népességek felmérése a magyar nép kialakulásának mérlegelése szempontjából is fontosnak látszik, mert ezek ősei elkerülték az oszmán-török hódoltságot, vagy az csak 20-30 évig tartott, így jól megőrizhették Árpád-kori magyar őseik embertani

jellegeit. A Felvidéken a csallóköziek helyzete a folyók által való védettség miatt is különösen kedvező volt, de az itt felmért három besenyő eredetű népesség (Bős, Kulcsod, Padány) vizsgálata a Rábaköz mellett (Henkey 1996) jelentős új eredményeket nyújtott annak a tanulmányozásához, hogy a besenyők beolvadása miként befolyásolta a magyar nép embertani jellegeinek kialakulását. E népességek vizsgálatának eredményei arra utalnak, a besenyő vagy részben besenyő eredetű magyarok azon népességek közé tartoznak, melyek a legnagyobb mértékben őrizték meg a közép-ázsiai eredetű embertani jellegeket, jellegegyütteseket, főleg a kazakoknál és az északi üzbégeknel gyakori turanid típust, a déli üzbégeknel gyakori turano-pamiri és a pamiro-turanid átmeneti formákat, valamint a magyar átlagnál nagyobb mértékben a türkménekre jellemző kaszpi változatot. Meg vagyok győződve arról, az egyes népek származására nézve az embertani adatok nyújthatják a legbiztosabb támpontot, mert míg egyes népek átvették másik nép nyelvét, kultúráját, az embertani jellegek a genetika szabályai szerint öröklődnek. Bár egyes honfoglalás kori és XI. század eleji felvidéki temetőben néhány szlávokra utaló sír is van (Nevizánszky 1994), a régi szlávoknál gyakori típusok és formák a felvidéki magyaroknál csak 0.7%-ban mutathatók ki. Az embertani adatok arra utalnak, a honfoglalás kori szláv nyelvű népekkel való kis mértékű keveredés nem módosíthatta említésre méltó arányban a magyarság embertani képét, főleg a jelenlegi Dél-Szlovákiában élőket nem.

Összefoglalva a felvidéki embertani adatok lényegét, felméréseim eredményei arra utalnak, a felvidéki magyaroknál a közép-ázsiai (törökös) típusok túlsúlya a finnugor formákhoz képest több mint tízenhétszeres, a régi szláv jellegegyütteseké pedig a 2.1%-os magyar átlagnál is kisebb arányban, 0.7%-ban határozhatók meg. A régi szláv formák jelentéktelen előfordulásának fő oka az lehet, hogy azok már a VIII.-XII. századi, szlováknak tartott koponyákon is csak 32%-ban voltak kimutathatók (Kočka 1965), a X. századtól pedig a szláv nyelvűek a felvidéki völgyekben együtt éltek a magyarokkal.

Főbb irodalom

- Bakó F. (1989): *A palóc néprajzi csoport eredete, etnikai összetevői. Palócok I., Eger; 53-117.*
- Barabás J. (1989): *A palóc eredet kérdése. Palócok I., Eger; 119-136.*
- Bartucz L. (1938): *A magyar ember. Budapest.*
- Belitzky J. (1937): *A nyugat-dunántúli és felvidéki besenyő telepek. Domanovszky emlékkönyv; 59-95.*
- (1972): *Nógrád megye története 896-1849. Salgótarján.*
- Blaskovics J. (1991): *Néhány Árpád-kori személy- és helynév tanúsága. Zürichi Magyar Történelmi Egyesület kiadványa; 27-31.*
- Bergman P.-Bieliński T.-Sawicki K. (1978): *Anthropologie der heutigen Polens. In: Rassenkunde der Menschheit (kiadó Schwidetzky, I.), 5. Lieferung; 97-130.*
- Borovszky S. (1896): *Abaúj vármegye*
- (1898): *Nyitra vármegye*
- Bunak V. V. (1976): *Rassengeschichte Osteuropas. Rassengeschichte der Menschheit (kiadó Schwidetzky, I.), 4. Lieferung; 7-101.*
- Dobos F.-Gyurgyik L. (1994): *Választások és értékrendszerek II. Magyarság és Európa 1994/6; 10-26.*
- Duray M. (1989): *Kettős elnyomásban. Madách-Posonium.*
- Eisner J. (1933): *Slovensko v praveku. Bratislava*
- Ember Gy. (1977): *Az újjátelepülő Békés megye összeírásai 1719-1730. Békéscsaba.*
- Fügedi E. (1938): *Nyitra megye benépesülése. Századok LXXII; 273-319.*
- Gergelyi O. (1969): *Nitra. Umeleckohistorické pamiatky na Slovensku. Bratislava.*
- Ginzburg V. V. (1966): *Die Entstehung der mittelasiatischen Zwischenstromtipus. Homo 17; 172-190.*
- Györffy Gy. (1959): *Tanulmányok a magyar állam eredetéről. Budapest.*
- (1962): *Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza I.*
- (1983): *A kabar kérdés. Forrás 1983/7. Kecskemét; 20-28.*
- (1986): *A honfoglalás vitás kérdései. História 1986/8; 7-10.*
- (1990): *A magyarság keleti elemei. Budapest.*
- Henkey Gy. (1978): *A szekuláris növekedésváltozás Duna-Tisza közti népeiségeknél. Anthropol. Közl. 19/2; 133-137.*
- (1985): *Lucfalva és Vácegres népességének etnikai embertani vizsgálata. Anthropol. Közl. 29; 153-177.*

- (1990): *A magyarság etnikai embertani képe. Kandidátusi értekezés.*
- (1993a): *Őseink nyomában. Magyarság és Európa* kiadó. Budapest
- (1993b): *A Kárpát-medence népeinek etnikai embertani képe. Magyar Ifjúság Érdekeit Védő Szövetség (MIÉSZ) kiadása. Léva*
- (1994): *Magyarok és szlovákok származásának közös gyökerei. Kapu 1994/8; 25-27.*
- (1996): *Rábaközi magyarok etnikai embertani képe. Arrabona 35/1-2; 109-134.*
- (1998): *A magyarság etnikai embertani vizsgálata. A Cumania 15. kötetében Kecskeméten megjelenés alatt.*
- Herényi I. (1975-1976): *Herény. Savaria 9/10; 161-172.*
- Ila B. (1976): *Gömör megye I-IV. Budapest*
- Iszmagul(ov), O. (1970): *Naszelenyie Kazahsztana ot epochi bronzü do szovremennosti. Alma-Ata*
- (1982): *Etniceszkaja antropologia Kazahsztana. Alma-Ata*
- Janics K. (1995): *Fenyegetések sodrában. In: Magyar Jeremiád. Vox Nova, Pozsony; 7-16.*
- Kocka W. (1965): *Archeologisch-antropologische Korrelation zwischen Ungarn und Slawen im X.-XII. Jh. Acta Arch. Hung. 17; 55-63.*
- Köpeczi B. (1978): *II. Rákóczi Ferenc emlékiratai. Archivum Rákócziarum III/1. Akadémia kiadó, Budapest*
- Lackovits E. (1970): *A rábapatonaiak eredethagyománya. Arrabona 14; 242.*
- László Gy. (1982): *A kettős honfoglalásról. História 1982/1; 3-4.*
- Lipták P. (1958): *Awaren und Magyaren im Donau-Theiss Zwischenstromgebiet. Acta Arch. Hung. 8; 199-268.*
- (1969): *Embertan és emberszármazástan, Budapest.*
- Mályusz E. (1922): *Turóc megye kialakulása. Budavári Tudományos Társulat kiadása, Budapest.*
- Mark K. (1970): *Zur Herkunft der finnisch-ugrischen Völker vom Standpunkt der Anthropologie. Tallin.*
- Martin R.-Saller K. (1957-1966): *Lehrbuch der Anthropologie I-VI. Stuttgart.*
- Natishvili A. N.-Abdushelishvili M. G. (1960): *Contributions to the Anthropologie of the Georgian People. Peabody Mus. Harvard Univ. Russian Translation Series 1/2; 72-80.*
- Nevizánszky G. (1994): *A Kárpát-medence északi térségének régészete a honfoglalás korában. In: Honfoglalás és régészet. Balassi kiadó; 171-179.*
- Palotás Z. (1994): *Kisebbségi sorsunk kezdeteiről. Magyarság és Európa 1994/9; 56-69.*

- Poppély Gy. (1995): *Ellenszélben*. Kalligram könyvkiadó, Pozsony.
- Püspöki Nagy P. (1986): *Nagymorávia – délen?* *História* 1986/8; 16.
- Rosztóczy E. (1942): *Beszámoló a levonték első rendszeres orvosi vizsgálatának eredményeiről*. *Az Ifjúság Orvosa* I. évf. 6; 294-320.
- Siracky J. (1963): *Sťahovanie slovákov na Dolnu Zem. v 18. a 19. storoči*. *Slovensky Národopis* 11/2-3; 193-258.
- Suchy J. (1978): *Anthropologie der rezenten Bevölkerung Tschechoslowakei. Rassengeschichte der Menschheit* (kiadó Schwidetzky, I.), 5. Lieferung; 55-73.
- Szabó J. Gy. (1983): *A Duna-Tisza köze és a magyar honfoglalás*. *Forrás* 1983/7. Kecskemét, 34-51.
- Szarka L. (1986): *A szlovák történészek Nagymorávia kiterjedéséről*. *História* 1986/8; 17-18.
- Szűcs J. (1982): *A középkori Magyarország népei*. *História* 1982/I; 4.
- Tánczos T. (1996): *Ötven éve történt*. Gyurcsó István Alapítvány Füzetek 5, Duna-szerdahely-Nagymegyer.
- (1997): *A nagymegyeri Mátyás legendák*. Gyurcsó István Alapítvány füzetek 7,
- Véli Gy. *celeráció a felszabadulás előtt és után*. *Anthrop. Közl.* 11; 25-30.
- Wellmann I. (1982): *Újjátelepülés a török világ után*. *História* 1982/4-5; 8-11.
- Zsittnyan I. (1988): *Martos múltja és jelene*. *Martosi Mezőgazdasági Szövetkezet kiadása*.

Képek

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

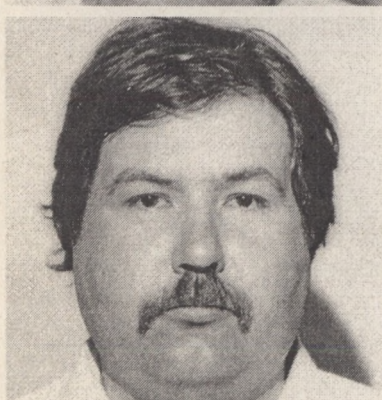
1.

2.

3.

4.

5.

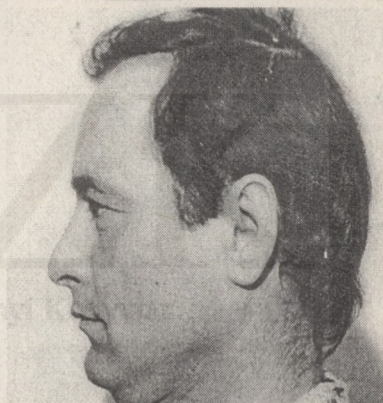
6.

7.

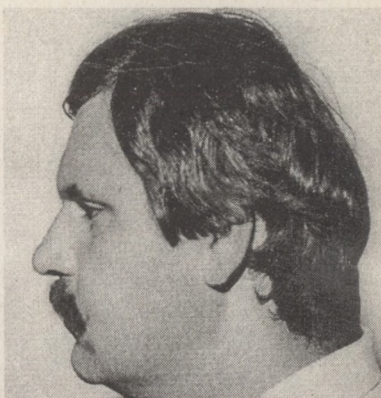
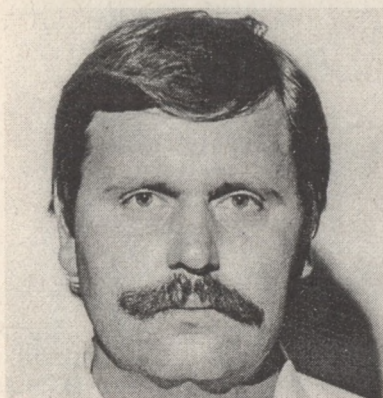
8.

9.

10.

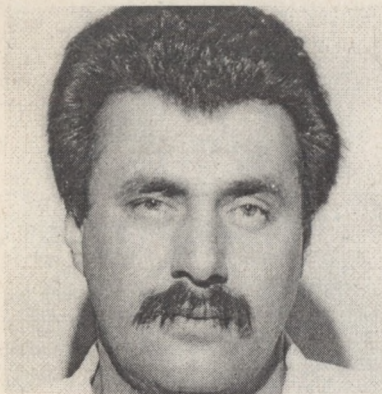
11.

12.

13.

14.

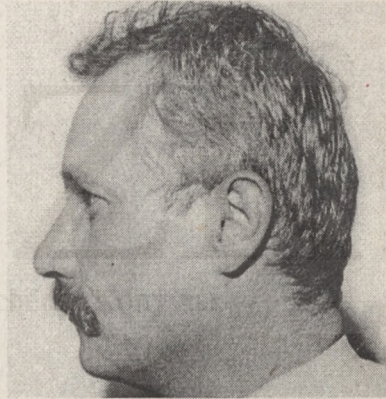
15.

16.

17.

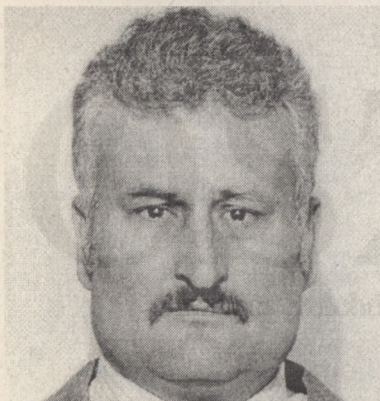
18.

19.

20.

21.

22.

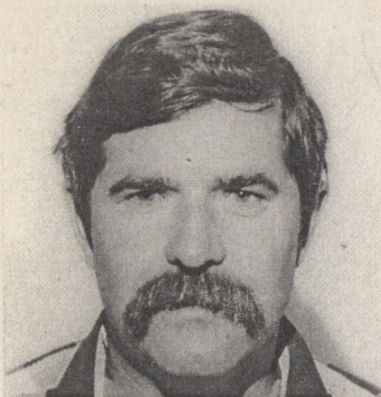
23.

24.

25.

26.

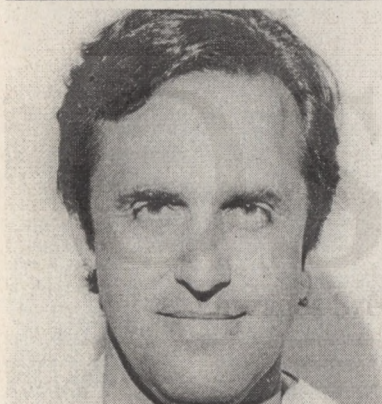
27.

28.

29.

30.

31.

32.

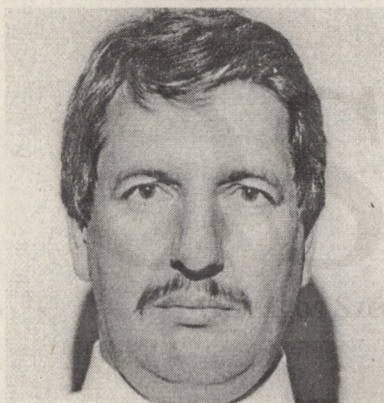
33.

34.

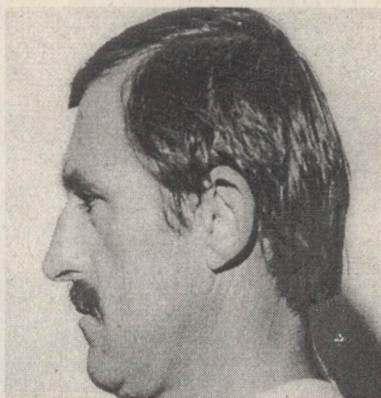
35.

36.

37.

38.

39.

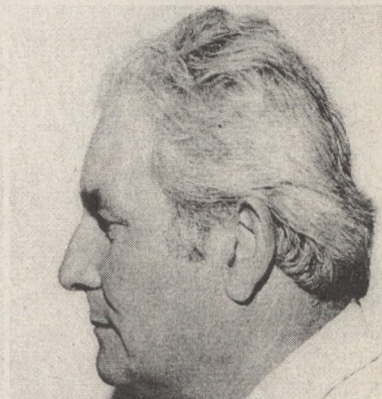
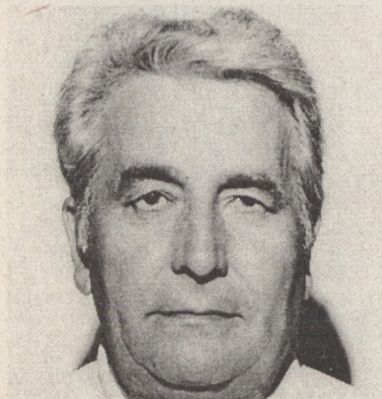

40.

41.

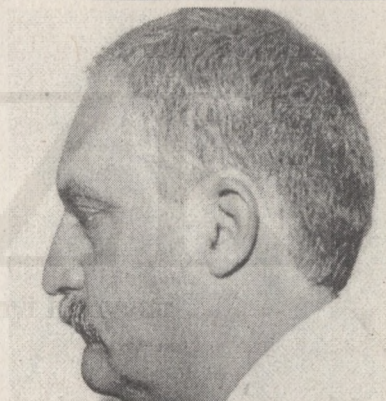
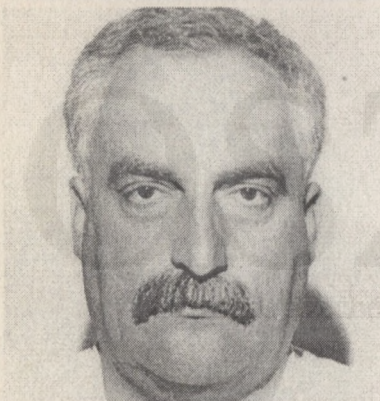
42.

43.

44.

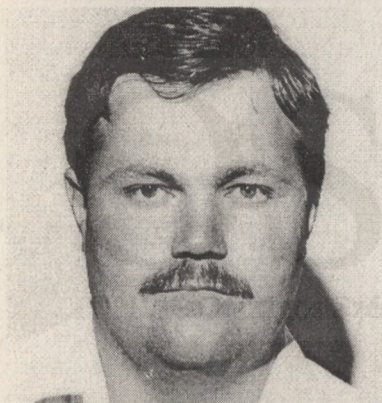
45.

46.

47.

48.

1. táblázat

Testmagasság

	Férfiak			Nők		
	<i>n</i>	$\bar{x}$	s^2	<i>n</i>	$\bar{x}$	s^2
I/1. Csallóköz	337	175.11	44.18	319	161.61	38.24
2 Pozsonyeperjes	89	175.01	31.75	94	161.91	39.41
3 Pered	55	175.16	35.77	59	163.08	29.73
4 Vágfarkasd	30	174.40	33.07	33	161.39	14.69
5 Dunamocs	30	173.10	58.82	36	162.81	40.28
6 Martos-Kamocsa	50	172.22	32.42	62	159.02	30.89
7 Zobor vidék	69	171.45	50.78	83	160.94	25.49
8 Bény-Kéménd	41	173.73	37.92	54	160.24	26.99
9 Ipolypásztó	34	173.76	45.12	33	162.52	48.88
10 Ipolybalog						
-Ipolynyék	61	175.84	35.44	54	162.96	41.05
11 Gortva mente	72	173.33	49.98	64	160.33	30.41
12 Hanva						
és környéke	62	173.55	47.37	55	159.96	37.59
13 Bodrogszentés						
-Kisgéres	39	174.62	37.16	60	158.70	24.82
I/1-13 Felvidéki						
öslakosok együtt	969	174.30	43.55	1006	161.23	35.68
II/1 Egyéb						
felvidéki magyarok	33	174.00	41.28	34	161.03	43.27
I-II Felvidéki						
magyarok összesen	1002	174.29	43.48	1040	161.22	35.93

I/1 Dunaszerdahely és Komárom között; I/2 Dunaszerdahely és Galánta között; I/3 Vágsellyétől 8 km-re délnyugatra; I/4 Vágsellye és Guta között; I/5 Komárom és Párkány között; I/6 Érsekújvártól 14 km-re délre, illetve nyugatra; I/7 Nyitrától északkeletre; I/8 Párkány és Léva között; I/9 Ipolyság és Párkány között; I/10 Ipolyságtól 19 km-re keletre, illetve északkeletre; I/11 Gömör megye délnyugati része; I/12 Gömör megye délkeleti része ("református palócok"); I/13 Zemplén megye, Királyhelmetől 5 km-re nyugatra, illetve délnyugatra; II/1 Származási helyüktől távol vizsgált felvidéki magyarok

2. táblázat

Fejhossz

	Férfiak			Nők		
	<i>n</i>	$\bar{x}$	s^2	<i>n</i>	$\bar{x}$	s^2
I/1 Csallóköz	337	190.15	32.20	319	180.86	28.45
2 Pozsonyeperjes	89	190.68	33.32	94	180.55	24.04
3 Pered	55	190.94	25.75	59	181.29	34.66
4 Vágfarkasd	30	188.90	32.47	33	180.27	25.96
5 Dunamocs	30	186.33	41.55	36	178.50	33.78
6 Martos-Kamocsa	50	188.80	23.07	62	178.50	22.78
7 Zobor vidék	69	187.00	29.91	83	177.49	20.91
9 Bény-Kéménd	41	189.95	21.05	54	179.13	21.17
9 Ipolypásztó	34	190.38	23.47	33	180.36	21.62
10 Ipolybalog						
-Ipolynyék	61	190.21	31.91	54	179.41	17.50
11 Gortva megye	72	187.89	36.11	64	178.08	28.75
12 Hanva						
és környéke	62	187.61	45.33	55	177.20	16.84
13 Bodrogszentes						
-Kisgéres	39	188.82	31.29	60	178.23	25.54
I/1-13 Felvidéki őslakosok együtt	969	189.41	33.58	1006	179.61	27.41
II/1 Egyéb felvidéki magyarok	33	191.36	25.31	34	181.23	12.24
I-II Felvidéki magyarok összesen	1002	189.48	33.43	1040	179.66	27.00

3. táblázat

Fejszélesség

	Férfiak			Nők		
	n	$\bar{x}$	s^2	n	$\bar{x}$	s^2
I/1 Csallóköz	337	161.54	33.32	319	153.96	25.31
2 Pozsonyeperjes	89	160.21	28.93	94	153.05	20.36
3 Pered	55	161.49	21.98	59	153.59	16.49
4 Vágfarkasd	30	160.63	13.96	33	153.91	27.53
5 Dunamocs	30	158.50	18.27	36	153.25	35.05
6 Martos-Kamocsa	50	163.00	32.43	62	155.34	21.54
7 Zobor vidék	69	161.26	32.13	83	153.35	14.15
8 Bény-Kéménd	41	162.12	19.71	54	154.48	17.96
9 Ipolypásztó	34	161.53	22.39	33	153.61	22.51
10 Ipolybalog						
-Ipolynyék	61	161.74	37.43	54	153.74	24.54
11 Gortva mente	72	161.72	35.03	64	153.42	25.44
12 Hanva						
és környéke	62	161.94	25.51	55	154.11	25.36
13 Bodrogszent						
-Kisgérés	39	163.72	28.91	60	155.22	16.92
I/1-13 Felvidéki						
öslakosok együtt	969	161.51	30.64	1006	153.91	22.97
II/1 Egyéb						
felvidéki magyarok	33	161.58	19.44	34	152.21	31.99
I-II Felvidéki						
magyarok összesen	1002	161.51	30.27	1040	153.86	23.35

4. táblázat

Homlokszélesség

	Férfiak			Nők		
	<i>n</i>	$\bar{x}$	s^2	<i>n</i>	$\bar{x}$	s^2
I/1 Csallóköz	337	114.82	16.65	319	110.85	13.20
2 Pozsonyeperjes	89	114.65	19.80	94	110.64	10.30
3 Pered	55	115.73	12.69	59	110.72	15.39
4 Vágfarkasd	30	114.20	11.73	33	109.88	8.49
5 Dunamocs	30	112.63	10.15	36	109.70	12.00
6 Martos-Kamocsa	50	116.00	23.16	62	110.68	12.42
7 Zobor vidék	69	113.90	17.24	83	110.63	13.16
9 Bény-Kéménd	41	115.71	16.52	54	111.31	15.84
9 Ipolypásztó	34	115.62	16.62	33	110.24	7.57
10 Ipolybalog						
-Ipolynyék	61	115.33	21.02	54	111.28	12.17
11 Gortva mente	72	115.47	23.28	64	111.50	15.18
12 Hanva						
és környéke	62	115.55	20.39	55	111.22	16.99
13 Bodrogszentes						
-Kisgéres	39	114.95	21.81	60	111.22	9.66
I/I-13 Felvidéki						
öslakosok együtt	969	114.96	18.41	1006	110.83	13.00
II/1 Egyéb						
felvidéki magyarok	33	113.82	21.47	34	109.44	16.81
I-II Felvidéki						
magyarok összesen	1002	114.92	18.55	1040	110.79	13.18

5. táblázat

Járomívszélesség

	Férfiak			Nők		
	n	$\bar{x}$	s^2	n	$\bar{x}$	s^2
I/1 Csallóköz	337	147.33	29.44	319	138.83	21.85
2 Pozsonyeperjes	89	147.31	33.30	94	138.92	27.84
3 Pered	55	148.82	23.17	59	138.80	27.82
4 Vágfarkasd	30	146.77	16.00	33	139.06	17.47
5 Dunamocs	30	145.37	36.58	36	137.07	38.04
6 Martos-Kamocsa	50	148.52	36.59	62	139.58	19.62
7 Zobor vidék	69	145.07	31.96	83	138.13	14.65
8 Bény-Kéménd	41	148.58	33.27	54	139.98	21.78
9 Ipolypásztó	34	148.50	38.02	33	139.39	27.38
10 Ipolybalog						
-Ipolynyék	61	147.16	32.67	54	138.91	25.75
11 Gortva mente	72	146.17	34.93	64	138.89	22.77
12 Hanva						
és környéke	62	146.74	25.55	55	138.84	26.21
13 Bodrogszentes						
-Kisgéres	39	147.74	30.82	60	139.01	23.36
I/I-13 Felvidéki						
öslakosok együtt	969	147.21	31.60	1006	138.87	23.50
II/1 Egyéb						
felvidéki magyarok	33	147.24	18.49	34	137.47	20.99
I-II Felvidéki						
magyarok összesen	1002	147.21	31.16	1040	138.82	23.48

6. táblázat

Morfológiai arcmagasság

	Férfiak			Nők		
	<i>n</i>	$\overline{x}$	<i>s</i> ²	<i>n</i>	$\overline{x}$	<i>s</i> ²
I/1 Csallóköz	337	122.03	29.20	319	111.33	25.45
2 Pozsonyeperjes	89	121.72	32.03	94	110.78	23.53
3 Pered	55	121.91	20.79	59	111.92	26.60
4 Vágfarkasd	30	120.60	38.32	33	111.36	10.68
5 Dunamocs	30	121.00	35.72	36	110.96	39.58
6 Martos-Kamocsa	50	119.80	25.17	62	110.37	17.81
7 Zobor vidék	69	120.39	29.06	83	110.45	29.59
8 Bény-Kéménd	41	122.34	36.27	54	111.61	20.06
9 Ipolypásztó	34	120.83	24.97	33	110.24	24.01
10 Ipolybalog						
-Ipolynyék	61	122.03	33.82	54	111.74	21.67
11 Gortva mente	72	122.01	30.60	64	111.37	30.37
12 Hanva						
és környéke	62	121.65	43.48	55	110.75	25.42
13 Bodrogszentes						
-Kisgéres	39	121.21	32.91	60	110.42	20.93
I/1-13 Felvidéki						
öslakosok együtt	969	121.60	31.32	1006	111.09	24.97
II/1 Egyéb						
felvidéki magyarok	33	122.30	26.41	34	111.03	18.18
I-II Felvidéki						
magyarok összesen	1002	121.62	31.17	1040	111.09	24.75

7. táblázat

Állkapocsszögletisélesség

	Férfiak			Nők		
	<i>n</i>	$\bar{x}$	s^2	<i>n</i>	$\bar{x}$	s^2
I/1 Csallóköz	337	115.75	29.69	319	107.77	20.46
2 Pozsonyepérjes	89	114.81	35.31	94	108.20	24.94
3 Pered	55	116.33	29.89	59	107.73	21.87
4 Vágfarkasd	30	115.87	26.17	33	107.39	15.38
5 Dunamocs	30	113.30	31.67	36	104.64	29.90
6 Martos-Kamocsa	50	115.90	30.19	62	107.84	23.44
7 Zobor vidék	69	113.48	25.46	83	106.37	19.27
8 Bény-Kéménd	41	114.27	29.75	54	108.67	18.38
8 Ipolypásztó	34	115.03	24.03	33	107.67	26.36
10 Ipolybalog						
-Ipolynyék	61	116.26	36.90	54	107.50	28.15
11 Gortva mente	72	115.33	43.58	64	107.41	18.56
12 Hanva						
és környéke	62	114.47	36.55	55	107.40	17.50
13 Bodrogszentes						
-Kisgéres	39	115.82	19.64	60	108.28	23.55
I/I-13 Felvidéki						
őslakosok együtt	969	115.30	31.92	1006	107.59	22.20
II/1 Egyéb felvidéki						
magyarok	33	114.36	33.81	34	106.18	20.15
I-II Felvidéki						
magyarok összesen	1002	115.27	32.01	1040	107.54	22.19

8. táblázat

Orrmagasság

	Férfiak			Nők		
	<i>n</i>	$\bar{x}$	s^2	<i>n</i>	$\bar{x}$	s^2
I/1 Csallóköz	337	52.99	8.45	319	49.33	6.39
2 Pozsonyeperjes	89	53.10	8.30	94	49.38	5.67
3 Pered	55	52.89	9.58	59	49.41	6.11
4 Vágfarkasd	30	52.37	13.63	33	49.88	8.64
5 Dunamocs	30	52.20	10.65	36	49.50	13.00
6 Martos-Kamocsa	50	52.54	12.79	62	49.53	7.80
7 Zobor vidék	69	52.67	10.85	83	49.25	9.10
8 Bény-Kéménd	41	53.49	7.86	54	50.11	6.96
8 Ipolypásztó	34	52.82	10.27	33	48.70	4.19
10 Ipolybalog						
-Ipolynyék	61	52.48	7.36	54	50.05	6.68
11 Gortva mente	72	52.70	9.01	64	49.44	8.18
12 Hanva						
és környéke	62	53.35	14.43	55	49.89	8.34
13 Bodrogszentes						
-Kisgéres	39	52.97	10.66	60	48.67	7.31
I/1-13 Felvidéki öslakosok együtt	969	52.89	9.69	1006	49.43	7.30
II/1 Egyéb						
felvidéki magyarok	33	53.64	8.68	34	49.71	5.62
I-II Felvidéki magyarok összesen	1002	52.91	9.67	1040	49.44	7.25

9. táblázat

Orrszélesség

	Férfiak			Nők		
	n	$\bar{x}$	s^2	n	$\bar{x}$	s^2
I/1 Csallóköz	337	36.44	3.86	319	32.98	3.06
2 Pozsonyeperves	89	36.19	4.30	94	32.89	3.30
3 Pered	55	37.15	2.73	59	33.24	4.39
4 Vágfarkasd	30	36.47	3.44	33	32.85	2.45
5 Dunamocs	30	35.87	3.48	36	32.69	2.67
6 Martos-Kamocsa	50	36.66	4.02	62	32.77	2.66
7 Zobor vidék	69	35.71	3.63	83	32.67	2.39
8 Bény-Kéménd	41	36.56	3.02	54	33.00	3.40
8 Ipolypásztó	34	36.56	3.47	33	33.33	2.48
10 Ipolybalog						
-Ipolynyék	61	36.95	4.13	54	33.02	2.58
11 Gortva mente	72	36.65	3.88	64	33.08	3.41
12 Hanva						
és környéke	62	36.60	4.11	55	33.25	2.56
13 Bodrogszentes						
-Kisgéres	39	36.64	4.29	60	33.25	2.63
I/I-13 Felvidéki						
őslakosok együtt	969	36.48	3.91	1006	32.99	3.02
II/1 Egyéb						
felvidéki magyarok	33	36.64	4.50	34	32.41	2.56
I-II Felvidéki						
magyarok összesen	1002	36.48	3.93	1040	32.97	3.02

10. táblázat

Fejlesztő

	Férfiak			Nők		
	<i>n</i>	$\bar{x}$	s^2	<i>n</i>	$\bar{x}$	s^2
I/1 Csallóköz	337	84.95	10.31	319	85.16	10.28
2 Pozsonyeperjes	89	84.11	7.22	94	84.78	8.07
3 Pered	55	84.47	9.78	59	84.73	6.07
4 Vágfarkasd	30	85.13	9.43	33	85.42	6.45
5 Dunamocs	30	85.10	13.13	36	85.78	6.69
6 Martos-Kamocsa	50	86.30	6.48	62	87.03	8.69
7 Zobor vidék	69	86.23	7.21	83	86.41	5.37
8 Bény-Kéménd	41	85.34	7.77	54	86.31	7.92
8 Ipolypásztó	34	84.88	7.75	33	85.21	8.30
10 Ipolybalog						
-Ipolynyék	61	85.02	9.48	54	85.83	8.33
11 Gortva mente	72	85.93	8.60	64	86.08	8.64
12 Hanva						
és környéke	62	86.27	10.80	55	86.96	9.37
13 Bodrogszentes						
-Kisgérés	39	86.74	8.09	60	87.15	7.59
I/I-13 Felvidéki						
öslakosok együtt	969	85.26	9.71	1006	85.72	9.09
II/1 Egyéb felvidéki						
magyarok	33	84.48	6.40	34	84.09	10.93
I-II Felvidéki						
magyarok összesen	1002	85.24	9.62	1040	85.67	9.23

11. táblázat

Arcjelző

	Férfiak			Nők		
	n	$\bar{x}$	s^2	n	$\bar{x}$	s^2
I/1 Csallóköz	337	82.83	18.38	319	80.14	17.27
2 Pozsonyeperjes	89	82.52	15.49	94	79.74	14.10
3 Pered	55	81.95	12.83	59	80.71	18.84
4 Vágfarkasd	30	82.13	19.70	33	80.15	8.26
5 Dunamocs	30	83.23	31.49	36	80.97	19.29
6 Martos-Kamocsa	50	80.72	12.25	62	79.10	11.99
7 Zobor vidék	69	83.00	13.68	83	79.93	17.68
8 Bény-Kéménd	41	82.39	25.50	54	79.76	14.98
9 Ipolypásztó	34	81.29	24.40	33	79.00	14.44
10 Ipolybalog						
-Ipolynyék	61	82.93	23.80	54	80.43	15.27
11 Gortva mente	72	83.50	21.78	64	80.28	17.79
12 Hanva						
és környék	62	82.92	18.08	55	79.82	14.82
13 Bodrogszentcs						
-Kisgérés	39	82.10	22.83	60	79.63	16.14
I/1-13 Felvidéki						
öslakosok együtt	969	82.61	19.26	1006	80.00	16.25
II/1 Egyéb						
felvidéki magyarok	33	83.00	20.31	34	80.85	14.86
I-II Felvidéki						
magyarok összesen	1002	82.62	19.30	1040	80.03	16.22

12. táblázat

Orrjelző

	Férfiak			Nők		
	<i>n</i>	$\bar{x}$	s^2	<i>n</i>	$\bar{x}$	s^2
I/1 Csallóköz	337	68.91	24.83	319	66.92	24.69
2 Pozsonyeperjes	89	68.06	25.58	94	66.66	24.21
3 Pered	55	70.49	29.11	59	67.46	26.71
4 Vágfarkasd	30	69.80	29.55	33	65.91	26.15
5 Dunamocs	30	68.87	28.95	36	66.36	34.64
6 Martos-Kamocsa	50	69.98	43.98	62	66.27	22.44
7 Zobor vidék	69	67.94	26.21	83	66.49	25.46
8 Bény-Kéménd	41	68.54	29.56	54	66.11	29.05
9 Ipolypásztó	34	69.32	23.32	33	68.58	17.95
10 Ipolybalog						
-Ipolynyék	61	70.60	27.37	54	66.04	20.04
11 Gortva mente	72	69.75	30.60	64	67.12	24.83
12 Hanva						
és környéke	62	68.85	38.52	55	67.02	16.02
13 Bodrogszentes						
-Kisgéres	39	69.33	21.86	60	68.50	22.19
I/1-13 Felvidéki						
öslakosok együtt	969	69.11	28.56	1006	66.87	24.67
II/1 Egyéb						
felvidéki magyarok	33	68.45	40.58	34	65.29	21.56
I-II Felvidéki						
magyarok összesen	1002	69.09	28.97	1040	66.82	24.65

13. táblázat Járomcsont alakja %-ban

Férfiak				Nők				
	n	a	b	c	n	a	b	c
1/1 Csallóköz	337	13.1	82.8	4.1	319	11.6	86.5	1.9
2 Pozsony-epéjjes	89	18.0	80.9	1.1	94	13.8	86.2	0.0
3 Pered	55	9.1	89.1	1.8	59	18.6	78.0	3.4
4 Vágfarkasd	30	10.0	90.0	0.0	33	6.1	90.9	3.0
5 Dunamocs	30	20.0	73.3	6.7	36	16.7	77.8	5.5
6 Martos-Kamocsa	50	12.0	86.0	2.0	62	9.7	87.1	3.2
7 Zobor vidék	69	20.3	76.8	2.9	83	15.7	84.3	0.0
8 Bény-Kéménd	41	14.6	85.4	0.0	54	5.6	94.4	0.0
9 Ipoly-pásztó	34	11.8	88.2	0.0	33	15.2	84.8	0.0
10 Ipolybalog								
-Ipolynek	61	16.4	80.3	3.3	54	11.1	88.9	0.0
11 Gortva mente	72	15.3	81.9	2.8	64	9.4	89.1	1.6
12 Hanva és környéke	62	14.5	80.7	4.8	55	14.5	85.5	0.0
13 Bodrogszentcs								
-Kisgérés	39	10.5	86.8	5.3	60	13.3	85.0	1.7
I/I-13 Felvidéki								
őslakosok együtt	969	14.2	82.7	3.1	1006	12.3	86.2	1.5
II/I Egyébfevidéki magyarok	33	18.2	75.1	6.1	34	20.6	73.5	5.9
I-II Felvidéki magyarok összesen	1002	14.4	82.4	3.2	1040	12.6	85.8	1.6

n) vizsgáltak száma; a) lekerekített; b) előréálló; c) előre keskenyedő

Homlokprofil %-ban

14. táblázat

	Férfiak				Nők			
	n	a	b	c	n	a	b	c
I/I								
Csallóköz	337	0.0	95.5	4.5	319	0.0	100.0	0.0
2 Pozsonyepérs	89	0.0	97.8	2.2	94	0.0	100.0	0.0
3 Pérd	55	0.0	98.2	1.8	59	3.4	96.6	0.0
4 Vágfarkasd	30	0.0	96.7	3.3	33	0.0	100.0	0.0
5 Dunamocs	30	0.0	93.3	6.7	36	2.8	97.2	0.0
6 Martos-Kamocsa	50	0.0	96.0	4.0	62	0.0	100.0	0.0
7 Zobor vidék	69	0.0	97.1	2.9	83	1.2	98.8	0.0
8 Bény-Kéménd	41	0.0	97.6	2.4	54	1.9	98.1	0.0
9 Ipolypásztó	34	0.0	97.1	2.9	33	0.0	100.0	0.0
10 Ipolybalog								
-Ipolynyék	61	0.0	96.7	3.3	54	0.0	100.0	0.0
11 Gortva mente	72	0.0	97.2	2.8	64	0.0	100.0	0.0
12 Hanva								
és környéke	62	0.0	95.2	4.8	55	1.8	96.4	1.8
13 Bodrogszentes								
-Kisgéres	39	0.0	94.7	5.3	60	1.7	98.3	0.0
I/I-13 Felvidéki őslakosok együtt	969	0.0	96.3	3.7	1006	0.7	99.2	0.1
II/I Egyéb felvidéki magyarok	33	3.0	90.9	6.1	34	0.0	97.1	2.9
I-II Felvidéki magyarok összesen	1002	0.1	96.1	3.8	1040	0.7	99.1	0.2

n) vizsgáltak száma; a) előre domborodó; b) meredek; c) hátrahajló

Orrprofil %-ban

15. táblázat

Férfiak				Nők				
	n	a	b	c	n	a	b	c
I/I								
Csallóköz	337	14.2	39.8	46.0	319	24.1	41.7	34.3
2 Pozsonyepéjjes	89	15.7	37.1	47.2	94	20.2	50.0	29.8
3 Pered	55	20.0	34.5	45.5	59	16.9	44.1	39.0
4 Vágfarkasd	30	20.0	43.3	36.7	33	21.2	54.6	24.2
5 Dunamocs	30	16.7	26.7	56.7	36	19.4	38.9	41.7
6 Martos-Kamocsa	50	14.0	38.0	48.0	62	21.0	38.7	40.3
7 Zobor vidék	69	10.1	43.5	46.4	83	16.9	41.0	42.2
8 Bény-Kéménd	41	9.7	36.6	53.7	54	11.1	42.6	46.3
9 Ipolypászti	34	26.5	38.2	35.3	33	24.2	48.5	27.3
10 Ipolybalog								
-Ipolynyék	61	23.0	34.4	42.6	54	22.2	42.6	35.2
11 Gortva mente	72	16.7	34.7	48.6	64	21.9	35.9	42.2
12 Hanva és környéke	62	22.6	33.9	43.5	55	18.2	40.0	41.8
13 Bodrogszentcs								
-Kisgérés	39	7.7	38.5	53.8	60	26.6	41.7	31.7
I/I-13 Felvidéki őslakosok együtt	969	15.9	37.8	46.3	1006	21.2	42.5	36.3
II/I Egyéb felvidéki magyarok	33	12.1	45.5	42.4	34	26.5	44.1	29.4
I-II Felvidéki magyarok összesen	1002	15.8	38.0	46.2	1040	21.3	42.6	36.1

n) vizsgáltak száma; a) konkáv; b) egyenes; c) konvex

16. táblázat Orrhát kiemelkedés %-ban

Férfiak					Nők			
	n	a	b	c	n	a	b	c
I/I								
Csallóköz	337	1.8	77.1	21.1	319	1.6	87.4	11.0
2 Pozsony-eperjes	89	0.0	74.2	25.8	94	0.0	89.4	10.6
3 Pered	55	0.0	81.8	18.2	59	0.0	84.7	15.3
4 Vágfarkasd	30	0.0	80.0	20.0	33	0.0	84.8	15.2
5 Dunamocs	30	0.0	66.7	33.3	36	2.8	80.5	16.7
6 Martos-Kamocsa	50	0.0	78.0	22.0	62	1.6	90.3	8.1
7 Zobor vidék	69	1.4	75.4	23.2	83	0.0	85.5	14.5
8 Bény-Kéménd	41	0.0	73.2	26.8	54	0.0	83.3	16.7
9 Ipolyásztó	34	0.0	85.3	14.7	33	0.0	90.9	9.1
10 Ipolybalog								
-Ipolynyék	61	0.0	80.3	19.7	54	0.0	88.9	11.1
11 Gortva mente	72	1.4	77.8	20.8	64	0.0	89.1	10.9
12 Hanva								
és környéke	62	0.0	74.2	25.8	55	0.0	85.5	14.5
13 Bodrogszentcs								
-Kisgéres	39	0.0	71.8	28.2	60	3.3	88.3	8.3
I/I-13 Felvidéki								
öslakosok együtt	969	0.8	76.8	22.4	1006	0.9	87.2	11.9
II/I Egyéb								
felvidéki magyarok	33	3.0	57.6	39.4	34	0.0	91.2	8.8
I-II Felvidéki								
magyarok összesen	1002	0.9	76.1	23.0	1040	0.9	87.3	11.8

n) vizsgáltak száma; a) gyenge; b) közepes; c) erős

Tarkó profilja %-ban

17. táblázat

Férfiak				Nők				
	n	a	b	c	n	a	b	c
I/1 Csallóköz	337	8.6	61.4	30.0	319	17.2	80.6	2.2
2 Pozsony-eperjes	89	12.4	59.6	28.1	94	14.9	83.0	2.1
3 Pered	55	14.6	63.6	21.8	59	18.6	79.7	1.7
4 Vágfarkasd	30	6.7	66.7	26.7	33	12.1	87.9	0.0
5 Dunamocs	30	6.7	60.0	33.3	36	16.7	80.6	2.8
6 Martos-Kamocsa	50	6.0	62.0	32.0	62	6.5	91.9	1.6
7 Zóbor vidék	69	5.8	72.5	21.7	83	10.8	88.0	1.2
8 Bény-Kéménd	41	2.4	63.4	34.2	54	5.6	92.6	1.8
9 Ipolypásztor	34	2.9	67.7	29.4	33	15.2	81.8	3.0
10 Ipolybalog								
-Ipolynyék	61	9.8	68.9	21.3	54	14.8	83.3	1.9
11 Gortva mente	72	6.9	65.3	27.8	64	12.5	85.9	1.6
12 Hanva és környéke	62	4.8	71.0	24.2	55	9.1	89.1	1.8
13 Bodrogszentos								
-Kisgères	39	0.0	66.7	33.3	60	5.0	93.3	1.7
I/1-13 Felvidéki								
őslakosok együtt	969	7.7	64.2	28.1	1006	13.4	84.7	1.9
II/1 Egyéb								
felvidéki magyarok	33	3.0	75.8	21.2	34	23.5	70.6	5.9
I-II Felvidéki								
magyarok összesen	1002	7.6	64.6	27.8	1040	13.8	84.2	2.0

n) vizsgáltak száma; a) erősen domború; b) enyhén domború; c) lapos

18. táblázat Szemszín %-ban

	Férfiak				Nők			
	n	a	b	c	n	a	b	c
I/I Csallóköz	337	24.6	29.1	46.3	319	17.6	29.1	53.3
2 Pozsony-éperjes	89	27.0	23.6	49.4	94	14.9	31.9	52.1
3 Pereg	55	18.2	25.4	56.4	59	13.6	35.6	50.8
4 Vágfarkasd	30	13.3	30.0	56.7	33	9.1	36.4	54.5
5 Dunamocs	30	30.0	30.0	40.0	36	25.0	33.3	41.7
6 Martos-Kamocsa	50	32.0	30.0	38.0	62	30.6	24.2	45.2
7 Zóbor vidék	69	33.3	31.9	34.8	83	22.9	21.7	55.4
8 Bény-Kéménd	41	31.7	29.3	36.6	54	22.2	22.2	55.6
9 Ipolypászti	34	26.5	32.4	38.2	33	21.2	24.2	54.6
10 Ipolybalog								
-Ipolynyék	61	31.1	27.9	41.0	54	20.4	38.9	40.7
11 Gortva mente	72	22.2	33.3	44.5	64	12.5	34.4	53.1
12 Hanva								
és környéke	62	38.7	22.6	38.7	55	18.2	30.9	50.9
13 Bodrogszentcs								
-Kisgérés	39	46.2	33.3	20.5	60	21.7	38.3	40.0
I/I-13 Felvidéki								
őslakosok együtt	969	27.7	28.8	43.4	1006	18.8	30.2	50.9
II/I Egyéb								
felvidéki magyarok	33	30.3	24.2	45.5	34	35.3	32.4	32.4
I-II Felvidéki								
magyarok összesen	1002	27.8	28.6	43.4	1040	19.3	30.3	50.3

+Egy-egy kéméndi és ipolypásztói férfinél és egy pozsonyeperjesi nőnél heterochromia iridisi (a két szem színe eltérő csoportba sorolható)

n) vizsgáltak száma; a) világos (1a-4a); b) kevert (4b-8, 10); c) sötét (9, 11-16)

Hajszín %-ban

19. táblázat

Férflak					Nők					
	n	a	b	c	d	n	a	b	c	d
I/I Csallóköz	337	0.0	0.0	0.0	100.0	319	0.3	0.0	0.3	99.4
2 Pozsonyepérs	89	0.0	0.0	0.0	100.0	94	0.0	0.0	0.0	100.0
3 Pered	55	0.0	0.0	1.8	98.2	59	0.0	1.7	3.4	94.9
4 Vágfarkasd	30	0.0	0.0	0.0	100.0	33	0.0	0.0	0.0	100.0
5 Dunamocs	30	0.0	0.0	0.0	100.0	36	0.0	0.0	2.8	97.2
6 Martos-Kamocsa	50	0.0	0.0	0.0	100.0	62	0.0	1.6	1.6	96.8
7 Zobor vidék	69	0.0	0.0	1.4	98.6	83	0.0	1.2	1.2	97.6
8 Bény-Kéménd	41	0.0	0.0	2.4	97.6	54	0.0	0.0	0.0	100.0
9 Ipolypászti	34	0.0	0.0	0.0	100.0	33	0.0	0.0	0.0	100.0
10 Ipolybalog										
-Ipolynyék	61	0.0	0.0	0.0	100.0	54	0.0	0.0	0.0	100.0
11 Gortva mente	72	0.0	0.0	0.0	100.0	64	0.0	0.0	0.0	100.0
12 Hanva és körny.	62	0.0	0.0	3.2	96.8	55	0.0	0.0	3.6	96.4
13 Bodrogszent-										
Kisgértes	39	0.0	0.0	0.0	100.0	60	0.0	0.0	1.7	98.3
I/I-13 Felvidéki										
őslakosok együtt	969	0.0	0.0	0.5	99.5	1006	0.1	0.3	0.9	98.7
II/I Egyéb felvidéki										
magyarok	33	0.0	0.0	3.0	97.0	34	0.0	0.0	5.9	94.1
I-II Felvidéki										
magyarok összesen	1002	0.0	0.0	0.6	99.4	1040	0.1	0.3	1.0	98.6

n) vizsgáltak száma; a) vörös (I-VI); b) szőke (A-L); c) átmeneti (M-O); d) barna-fekete (P-Y)

20. táblázat 24-60 éves felvidéki őslakos férfiak Howells-féle szigma rációi

Testmagasság	113.79
Fejhossz	93.39
Fejszélesség	106.54
Homlokszélesség	87.55
Járomívszélesség	106.04
Morfológiai arcmagasság	87.50
Állkapocsszögletisélesség	97.41
Orrmagasság	81.84
Orrszélesség	68.28
Méreték átlaga	93.50
Fejjelző	91.76
Arcjelző	86.08
Orrjelző	68.46
Jelzők átlaga	82.10
Átlagos szigma ráció	100.0

21. táblázat A Hiernaux-féle távolságok

	Férfiak	Nők
1 Felvidéki magyar őslakosok - 2 Nyugat-dunántúli őslakosok	519	125
1 Felvidéki magyar őslakosok - 3 Közép-dunántúli őslakosok	306	194
1 Felvidéki magyar őslakosok - 4 Duna-Tisza közti őslakosok	1037	925
1 Felvidéki magyar őslakosok - 5 Jászok	1169	887
1 Felvidéki magyar őslakosok - 6 Kiskunok	1656	1219
1 Felvidéki magyar őslakosok - 7 Palóc centrum	769	806
1 Felvidéki magyar őslakosok - 8 Tiszántúli őslakosok	481	225
1 Felvidéki magyar őslakosok - 9 Nagykunok	950	887
1 Felvidéki magyar őslakosok - 10 Székelyek	1025	900
Átlagos távolság	625	

22. táblázat / a Típusok megoszlása felvidéki magyar népességeknél %-ban

	1	2	3	4	5	6	7	8
a	42.7	46.4	47.2	39.4	32.9	43.0	40.0	51.5
b	16.8	20.3	15.0	18.2	18.6	21.1	21.9	19.6
c	7.0	6.0	7.9	9.1	10.0	6.1	5.2	8.2
d	7.0	3.8	7.1	3.0	4.3	3.5	3.2	4.1
e	2.7	2.2	4.7	1.5	7.1	5.3	4.5	2.1
f	1.9	1.1	0.0	0.0	1.4	1.8	1.9	3.1
g	1.9	0.6	1.6	3.0	1.4	0.9	1.9	0.0
h	0.7	1.1	0.8	3.0	1.4	1.8	1.3	1.0
i	1.5	1.1	0.0	1.5	0.0	0.9	1.3	0.0
j	0.4	0.6	0.0	0.0	0.0	0.9	0.0	0.0
k	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
l	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
m	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
n	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
o	17.2	16.9	15.7	21.2	22.9	14.9	18.7	10.3
p	731	183	127	66	70	114	155	97

1 Csallóköz; 2 Pozsonyeperjes; 3 Pered; 4 Vágfarkasd; 5 Dunamocs; 6 Martos-Kamocsa; 7 Zobor vidék; 8 Bény-Kéménd; 9 Ipolypásztó; 10 Ipolybalog-Ipolynyék; 11 Gortva mente; 12 Hanva és környéke; 13 Bodrogszentes-Kisgéres; 14 Egyéb felvidéki magyarok; 15 Felvidéki magyarok összesen

a) turanid; b) pamiri; c) dinári, keleti dinaroid; d) keleti mediterrán (kaszpi, pontusi iráni); e) keletbalti; f) alpi; g) előázsiai; h) lapponoid; i) mongoloid; j) gracilis mediterrán; k) északi; l) cromagnoid; m) atlanto-mediterrán; n) uráli; o) meghatározatlan (erősen kevert); p) vizsgáltak száma

22. táblázat / b *Típusok megoszlása felvidéki magyar népességeknél %-ban*

	9	10	11	12	13	14	15
a	47.8	45.2	44.3	41.1	43.1	34.0	43.0
b	16.4	13.0	18.6	18.6	19.6	12.8	17.8
c	3.0	8.7	4.3	9.7	6.9	9.6	7.0
d	4.5	5.2	3.6	0.8	0.0	7.4	4.9
e	4.5	3.5	2.9	4.8	2.9	2.1	3.3
f	4.5	0.0	3.6	3.2	3.9	2.1	2.0
g	1.5	0.9	2.9	4.8	3.9	1.1	1.9
h	0.0	0.0	1.4	0.8	2.0	3.2	1.1
i	0.0	0.0	0.0	0.0	2.0	0.0	0.9
j	0.0	0.9	0.0	0.8	0.0	2.1	0.4
k	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
l	0.0	0.0	0.0	0.8	0.0	0.0	0.0
m	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
n	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
o	17.9	22.6	18.5	14.5	15.7	25.5	17.6
p	67	115	140	124	102	94	2.185

1 Csallóköz; 2 Pozsonyeperjes; 3 Pered; 4 Vágfarkasd; 5 Dunamocs; 6 Martos-Kamocsa; 7 Zobor vidék; 8 Bény-Kéménd; 9 Ipolypásztó; 10 Ipolybalog-Ipolynyék; 11 Gortva mente; 12 Hanva és környéke; 13 Bodrogszentes-Kisgéres; 14 Egyéb felvidéki magyarok; 15 Felvidéki magyarok összesen

a) turanid; b) pamiri; c) dinári, keleti dinaroid; d) keleti mediterrán (kaszpi, pontusi iráni); e) keletbalti; f) alpi; g) előázsiai; h) lapponoid; i) mongoloid; j) gracilis mediterrán; k) északi; l) cromagnoid; m) atlanto-mediterrán; n) uráli; o) meghatározatlan (erősen kevert); p) vizsgáltak száma

23. táblázat / 1a A fényképtáblákon szereplő egyének antropológiai jellemzői

	<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>	<i>e</i>	<i>f</i>	<i>g</i>
1	171.9	198	169	116	156	130	127
2	162.1	181	159	110	142	114	103
3	179.0	192	164	119	152	124	122
4	161.8	178	158	115	147	110	117
5	173.8	199	171	124	157	122	118
6	160.2	182	154	110	144	113	112
7	161.1	181	154	113	141	112	105
8	181.3	189	160	121	147	121	112
9	160.3	182	156	119	146	110	111
10	193.4	193	168	126	155	122	126
11	161.1	183	161	113	142	113	106
12	180.0	196	167	121	149	125	118
13	187.2	193	161	116	146	120	114
14	168.9	177	157	115	145	112	108
15	181.2	188	166	118	152	120	123
16	158.1	184	158	116	145	114	115
17	183.8	191	170	112	152	125	122
18	174.4	175	153	115	137	114	110
19	156.4	175	154	110	141	112	113
20	170.3	189	161	115	147	110	127
21	164.0	176	158	117	144	113	112
22	176.1	189	167	117	152	123	117
23	164.3	177	157	110	140	111	108
24	172.3	190	164	111	149	128	115

a) testmagasság; b) fejhossz; c) fejszélesség; d) homlokszélesség; e) járomívszélesség; f) morfológiai arcmagasság; g) állkapocsszögletisélesség; h) orrmagasság; i) orrszélesség; j) fejjelző; k) arcjelző; l) szemszín (Martin-Schulz); m) hajszín (Fischer-Saller); n) típus

23. táblázat / 1b A fényképtáblákon szereplő egyének antropológiai jellemzői

<i>h</i>	<i>i</i>	<i>j</i>	<i>k</i>	<i>l</i>	<i>m</i>	<i>n</i>
54	38	85.35	83.33	8	X	turanid
52	33	87.85	80.28	11	X	turanid
51	36	85.42	81.58	16	Y	turanid
51	34	88.76	74.83	5	T	turanid
52	39	85.93	77.71	9	U	turanid
51	35	84.62	78.47	14	X	turanid
49	34	85.08	79.43	13	W	turan/o/id
56	37	84.66	82.31	13	Y	turan/o/id
48	32	85.71	75.34	13	W	turan/o/id
50	35	87.05	78.71	10	V	turanoid
50	34	87.98	79.58	8	U	turanoid
51	36	85.20	83.89	15	X	turanoid
53	38	83.42	82.19	7	X	turanoid
49	35	88.70	77.24	14	X	turanoid
53	35	88.30	78.95	13	Y2	turano-/pamiri/
51	33	85.87	78.62	14	Y	turano-/pamiri/
55	40	89.01	82.24	14	X	turano-/pamiri/
53	32	87.43	83.21	13	T	turano-pamiri
54	34	88.00	79.43	13	X	turano-pamiri
51	36	85.19	74.83	15	Y	turano-pamiri
51	31	89.77	78.47	13	W	turano-pamiri
55	36	88.36	80.92	12	X	turani-pamiri
48	31	88.70	79.29	15	Y	torani-pamiri
53	36	86.32	85.91	16	Y	turano-pamiri

a) testmagasság; b) fejhossz; c) fejszélesség; d) homlokszélesség; e) járomívszélesség; f) morfológiai arcmagasság; g) állkapocsszögletisélesség; h) orrmagasság; i) orrszélesség; j) fejjelző; k) arcjelző; l) szemszín (Martin-Schulz); m) hajszín (Fischer-Saller); n) típus

Y2 jelzéssel a Fischer-Saller táblában nem szereplő koromfekete hajszínárnyalatot vettem fel

23. táblázat / 2a A fényképtáblákon szereplő egyének antropológiai jellemzői

	<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>	<i>e</i>	<i>f</i>	<i>g</i>
25	170.2	186	162	122	149	121	114
26	156.2	179	149	107	138	113	111
27	181.2	197	164	113	150	128	117
28	169.1	177	159	116	143	111	114
29	176.4	196	164	113	147	122	113
30	165.0	177	155	110	141	115	107
31	173.3	184	157	112	143	133	112
32	156.0	177	146	106	133	110	100
33	166.1	186	162	109	141	131	112
34	164.1	174	149	110	135	113	100
35	177.8	186	167	119	144	129	116
36	168.1	176	157	111	139	115	110
37	183.0	183	162	110	145	126	112
38	170.4	191	150	104	137	120	104
39	166.0	185	153	110	140	110	107
40	159.0	179	152	108	138	102	103
41	157.2	181	155	115	142	112	107
42	171.7	191	162	112	150	123	111
43	164.2	175	166	107	141	114	106
44	171.8	204	164	116	152	123	126
45	170.8	186	158	115	151	121	110
46	155.4	176	158	111	139	115	106
47	183.3	190	172	124	155	116	119
48	160.2	187	155	113	142	115	110

a) testmagasság; b) fejhossz; c) fejszélesség; d) homlokszélesség; e) járomívszélesség; f) morfológiai arcmagasság; g) állkapocsszögletisélesség; h) orrmagasság; i) orrszélesség; j) fejjelző; k) arcjelző; l) szemszín (Martin-Schulz); m) hajszín (Fischer-Saller); n) típus

23. táblázat / 2b A fényképtáblákon szereplő egyének antropológiai jellemzői

<i>h</i>	<i>i</i>	<i>j</i>	<i>k</i>	<i>l</i>	<i>m</i>	<i>n</i>
50	36	87.10	81.21	10	Y	turano-pamiri
51	33	83.24	81.88	14	U	pamiro-turanid
54	35	83.24	85.33	15	W	pamiro-turanid
49	33	89.83	77.62	15	V	pamiro-turanid
53	38	83.67	82.99	13	Y	pamiro-turanid
52	32	87.57	81.56	15	W	pamiro-turanid
58	34	85.33	93.01	12	W	pamiro-turanid
51	30	82.49	82.71	14	W	pamiroid
60	32	87.10	92.91	10	Y	pamiroid
51	33	85.63	83.70	11	W	pamiroid
58	36	89.78	89.58	10	X	keleti dinaroid
55	32	89.20	82.73	7	U	keleti dinaroid
56	35	88.52	86.90	13	W	dinaroid
53	30	78.53	87.59	14	Y	kaszpi
46	36	82.70	78.57	15	X	lapponoid
44	33	84.92	73.91	14	U	alpoid
49	33	85.64	78.87	16	Y	mongoloid
55	36	84.82	82.00	14	X	turanid+din.
52	32	94.86	80.85	13	X	kel.din+tur.
55	37	80.39	80.92	14	Y	kaszpi+tur.
57	35	84.95	80.13	14	Y	pamiri+előá.
53	33	89.77	82.73	15	X	előázsiai+tur.
45	38	91.07	74.84	2b	W	turanid+k.bal.
47	34	82.89	80.99	4b	S	keletbalti+mong.

a) testmagasság; b) fejhossz; c) fejszélesség; d) homlokszélesség; e) járomívszélesség; f) morfológiai arcmagasság; g) állkapocsszögletszélesség; h) orrmagasság; i) orrszélesség; j) fejjelző; k) arcjelző; l) szemszín (Martin-Schulz); m) hajszín (Fischer-Saller); n) típus

Y2 jelzéssel a Fischer-Saller táblában nem szereplő koromfekete hajszínárnyalatot vettem fel

KAPU-filmek kazettán

CZIVETEK BEN TARCZATOK MEG

A második világháborút a győztesek mellé állva befejező csehszlovák kormány az egész, államukba visszacsatolt felvidéki magyarságot megfosztotta emberi és állampolgári jogaitól, s tízezzel deportálta őket a németek elűzése után elnéptelenedett Szudéta-vidékre. Az embertelen akció — melynek nyilvánvaló célja a "bűnös" magyarság beolvasztása volt az államalkotó nemzetbe — nem járt sikerrel. A száműzöttek többsége visszatért szülőföldjére. Csehországban azonban még ma is tízezzel élnek magyarok: anyanyelvüket törve idézik fel kálváriájukat. Megszólal egyúttal egy szlovák történész is, aki tárgyilagosan ismerteti a cinikus politika indítékait. A filmünkben felhasznált korabeli szlovák híradókat nézve döbbenhetünk meg a szlovák propaganda vérlázító hazugságain.

KAMASZOK

A VÉSZBÍRÓSÁG ELŐTT

Stábunk 1956 fiatal, sőt gyermekkorú áldozatait kereste fel, olyan embereket, akik mint fegyverrejtegetők szabályos koncepciók áldozatai voltak 13-16 évesen (!), a példát statuálni akaró Kádár-fél rögönítelő bíróságok áldozatai. Rozsdás pisztolyok, működésképtelen harcászati kellek rajtakapott tulajdonosai ők, akiket súlyos — öt-tíz éves (!) — börtönbüntetés után egész életükre a társadalom peremére szorított a vérszomjas önkény. A bűnösöket, bírákat is megkerestük — bár óvakodtak nyilatkozni —, megnevezzük őket, bemutatva az eddig nem publikált, eredeti periratokat.

EGYSZERCSAK FELBUKUNK

Minden második magyar ember szív- és érrendszeri betegségben hal meg. Az ország ezirányú statisztikája a legrosszabb Európában. A népesség évről évre fogy, így 2040-re 6 és fél millióra apadhat hazánk lélekszáma.

A harmincas években átlag 5 évvel éltek tovább az emberek Magyarországon, mint ma. A lakosság várható élettartama egyre csökken.

Vajon mit teszünk azért, hogy mindez másképp legyen? Erre a kérdésre keresi a választ filmünk.

1996-ban a nyugdíjkorhatár 62 évre emelkedik. Egy magyar férfi várható élettartama 63 év.

MAGÁVAL CSINÁLNÉK EGY ÜZLETET

A 83 éves Dr. Meleghy Gyula a vállalkozó szellem, a mindig talpra állni kész, küzdő szellemiség iskolapéldája. 20 éves korában került nyugatra, s olyan ember, aki a történelem viharában férfiként, német gyárosként is magyarnak maradván megálta a helyét.

Az ő életútjával ismerteti meg a nézőt filmünk.

HADISARC

mely a megszálló szovjet hadsereg által "málenkij robot"-ra hurcolt civil lakosság szenvedéseit eleveníti fel, döbbenetes részleteket mutatva meg a rabszolgaságba hajtott egyszerű nép, nem ritkán gyerekek és nők sorsáról.

KAPU-filmek kazettán

MAGYAROK A POKOL TORNÁCÁN

Nagyszelmenc és Kisszelmenc ugyanazon falu alvége és felvége volt. A baráti és rokoni szálak át-meg átszöttek ezt a települést, egyetlen — s hozzá: meglehetősen homogén, hiszen ma is színmagyar! — közösséget alkotva. A II. világháború után a nagyhatalmak cinikus és minden józan ész nélkülöző döntésének következtében a falu közepén húzták meg Csehszlovákia és a Szovjetunió államhatárát. Ezzel a rokonok barátok nem is országnyi — de földrésznyi távolságba kerültek egymással. Ázsia és (Kelet)-Európa határára, a legszigorúbban elvágva egymástól: évtizedekre. Ha a hidegháború Európájának jelképe a berlini fal volt — úgy talán nem túlzunk, ha azt mondjuk, a Szelmenc községet makacsul ketté osztó drót a Fal után Európa szimbóluma.

MAGUKÉRT NEM FELEL SENKI...

A II. világháború után, békeidőben több tízezer (több százezer) polgári személyt

mészároltak le a csehszlovák különítményesek. Nagyon sok nőnek és gyermeknek azért kellett meghalnia, mert anyanyelvük magyar, illetve német volt. 50 éven át őrizték titkukat a tömegsírok. A KAPU Filmstúdió stábja négy országban, 54 helyszínen kutatta e szörnyű tömeggyilkosságok körülményeit és szemtanúit.

A MUNKÁSOSZTÁLY

A FRANCBA MENT

Bezártak az egykori nagy kohók, egy egész társadalmi osztály lába alól csúszott ki a talaj. Őzdi munkások Budapesten próbálnak pénzt keresni otthon maradt családjuk megélhetésére. Van, aki elzúlik, van, aki belehal, van, aki húzza az igát. Még.

A filmek hossza 60-80 perc.

Megrendelhetők

szerkesztőségünk címén.

Áruk: 1590,-Ft/db + ÁFA

IP Személyzeti Tanácsadó Kft.

1052 Budapest, Semmelweis u. 1-3.

Tel.: 266 3853, Fax: 317 4395

Munkaerőközvetítés és ehhez kapcsolódó tanácsadás

Cégek személyi állományának bővítése, felépítése

Közép- és felsővezetők, kvalifikált munkaerő kiválasztása

GIRÉTA ÖNTETEK

Minőséggel az élen

1200g	csoki	430,-
	eper	430,-
	karamella	430,-
600g	áfonya	480,-
	csoki	290,-
	eper	290,-
	karamella	290,-
	áfonya	330,-

Göteborgs Food Budapest Rt.

H-1184 Budapest, Jegenye fasor 1-3.

Tel./Fax: 291-4369

Kiválóan alkalmasak fagyaltokhoz, gyümölcskelyhekhez, süteményekhez, palacsintához, valamint turmixitalok készítéséhez.

A LINEA 5 Kft. számítástechnikai berendezések kereskedelmével és az ehhez tartozó szolgáltatásokkal foglalkozik, ezen belül helyi LAN, valamint távoli WAN-LAN hálózatok összekapcsolásával és egyéb kommunikációs kapcsolatok létrehozásával.
Nagy biztonságú diszkek és alrendszerek.

SZÁMÍTÓGÉPES HÁLÓZATOK TERVEZÉSE, KIVITELEZÉSE, BŐVÍTÉSE

- MS-DOS-, UNIX-, XENIX-,
NOVELL-környezetben
- nyilvános X.25 hálózati elemek
postai engedéllyel
- terminálillesztések
- rendszertervezés és
rendszerintegrálás

A LINEA 5 KFT. A KÖVETKEZŐ GYÁRTÓKNAK A HIVATALOS DEALERE:

NOVELL
RETIX
GATEWAY
NEWPORT
D-LINK
MICROSOFT
ICP

LINEA5
**KERESKEDELMI ÉS
SZOLGÁLTATÓ KFT.**

Iroda : 1145 Budapest, Róna u. 191.
Telefon : 251-8137, 363-2000
Telefax : 251-8927

**SZERKESZTOSEGI
MUNKÁK,
PR-CIKKEK,
HIRDETÉSSZERVEZÉS**

**A
MAKEMA
BT**

-NÉL

Megjelent

**David C. Kortén:
Tőkés társaságok világalma**

című könyvének 4. kiadása!

A könyv megrendelhető
a KAPU szerkesztőségében:

1082 Budapest, Nap u. 13. tel: 303-07-10,
303-07-11, fax: 303-07-12.

Az 500 oldalas könyv ára: 1.390,-Ft.

PREDIKTOR

Pénzügyi és Gazdasági Tanácsadó
Korlátot Felelősségű Társaság

Székhely: 1031 Csónakház u. 10.

Adószám: 12075146-0-21

Telephely: 1052 Budapest, Apáczai Cs. J. u. 3.

Tel/Fax: 36/1/1184-593

VÁLLALKOZÁSOK PÉNZÜGYI MINŐSÍTÉSE I. ÜGYFÉLCSOPORTOKRA:

Vállalkozások csődelőrejelzése a nemzetgazdasági ághoz, ágazathoz tartozás függvényében.
Új ügyfél portfólióban való elhelyezése.

II. EGYEDI CÉGEKRE:

A vállalkozás pénzügyi mutatóinak meghatározása, a vállalkozás pénzügyi tesztelése, minősítése. Kockázatos adós az Ön cége? És a cégének vevői? Hogy ítélik meg cégét a hitelező bankok!

Mérlegelemzés a pénzügyi mutatószámok tekintetében, a cég képe a szakágazati adatok tükrében.

CÉGÜNK SZOLGÁLTATÁSAI:

1. Mérlegelemző gazdasági mutatószámokat számító szoftver forgalmazása;
2. A Cég pénzügyi arculatvizsgálata a szakágazati mérlegadatok függvényében.
(Hitelkérelmek, támogatások, pályázatok nélkülözhetetlen melléklete)
  - 2.1. több éve (már 1996 évi adatok alapján is),
  - 2.2. saját cégre, konkurens vagy bármely más cégre, cégcsoportokra;
3. Komplex elemző modell értékesítése
  - 3.1. nemzetgazdasági áganként, ágazatonként,
  - 3.2. nyomtatott formában vagy számítástechnikai adathordozón kezelőszoftverrel.

MEGALUX Kft.

A MEGALUX Fénytechnikai Kft. 1990-ben alakult Budapesten, különböző fénytájékoztató berendezések gyártására.

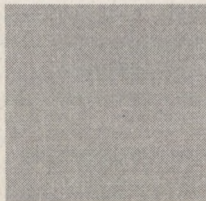
Folytatója az ELTEAM Gmk. 1981 óta tartó hagyományainak, melynek szakemberei az elmúlt években mintegy 50 különböző helyre telepítettek fénytáblákat Magyarországon és külföldön egyaránt.

Ezek a berendezések egyszínű vagy színes kivitelben készülnek és alkalmazsak fényűjságok, reklámtáblák, sporteredmény-jelzők és video képet is megjelenítő nagyhatású mátrixtáblák céljára. Minden kivitel kitűnik nagy fényerejével, kitűnő kontraszthatásával és ezen tulajdonságaik révén kitűnően használhatók bel- és kültéren egyaránt.

Legújabb fejlesztésünk eredményeként létrehozott, jó fényhasznosítású, hosszú élettartamú vörös-zöld-kék fényforrásokból megvalósított fénypont oly kijelzőtábla megvalósítását tette lehetővé, mely fényerő tekintetében ma egyedülálló a világon! A tábla felületi fényessége olyan nagy, hogy a megjelelt kép akkor is kitűnően élvezhető és figyelemfelkeltő, amikor a nap közvetlenül éri a kijelzőkészüléket!

Berendezéseinket kompletten ajánljuk szíves figyelmükbe: a tervezéstől a felállításon keresztül a működtetés betanítása és szervíz-ellátása is szolgáltatásaink körébe tartozik.

Elkészítjük a szoftware-t bármilyen igény szerint, hogy a táblák kezelése rendkívül egyszerű legyen.

KAPU AZ INTERNETEN!!

Böngészheti folyóiratunkat, tartalomjegyzékét, legfontosabb cikkeit! Új kiadványaink, filmjeink listáját!

Címünk: <http://w3.datanet.hu/~mkapu>

Ára: 390 Ft

KAPU füzetek

A sorozat eddig megjelent kötetei:

Soros, a gólem igaz története

Roób Gusztáv: Kiút a pénz és a multik világuralma alól

Dr. Gergely Attila: A hatalom árnyékában

Dr. Plenter János: Amit a pénzről tudni kell

Göncz József: Új társadalmi rendszer megteremtésének lehetősége

Dr. Nagy Bálint: „...és mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma”

A KAPU-nál kapható további kötetek:

Bárány János: Hogyan lehetsz profi játékos?

Deák Mór: Gyermeeknap

Fleisz János: Város, kinek nem látni mását

D. C. Korten: Tőkés társaságok világuralma

Major-Zala Lajos: E(Z)-UR-ÓPA

Nemzeti stratégia 2020-ig (I.-II. kötet)

Dr. Szekerczés István: Bürokrácia vagy Maffiokrácia

Varga Csaba: Hagyomány és stratégia

A kötetek megrendelhetők a KAPU szerkesztőségében:

Budapest, 1082 Nap u. 13.

A KAPU

már tíz éve nyitva áll mindenki előtt.

Vegye, olvassa, fizesse elő a

KAPU-t!

ISBN 963-7706-16-X

9 789637 706165